

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Σχολή Ιστορίας, Μετάφρασης και Διερμηνείας

**Μετάφραση και σχολιασμός του άρθρου «The Pros and Cons of
Dubbing and Subtitling»**

Πτυχιακή εργασία

της Εμμανουέλας Λειβαδιωτάκη

A.M. Ξ2013126

Επόπτης καθηγητής: Παναγιώτης Κελάνδριας

Επιβλέπων καθηγητής: Αναστασία Παριανού

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	4
Κείμενο αφετηρίας.....	5
Μετάφραση.....	29
Ανάλυση μεταφραστικής εντολής.....	55
Ανάλυση κειμένου αφετηρίας	57
Ανάλυση μεταφραστικών προβλημάτων.....	59
Βιβλιογραφικές αναφορές	64

Πρόλογος

Η διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας πραγματοποιείται για την ολοκλήρωση των σπουδών μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Θεώρησα ιδανικό να ασχοληθώ με ένα πεδίο που πάντα μου κέντριζε το ενδιαφέρον αφού στη ελληνική τηλεόραση προβάλλονταν και συνεχίζουν να προβάλλονται σειρές και ταινίες τόσο με υπότιτλους όσο και με μεταγλώττιση. Ακόμα αυτό είναι ένα πεδίο πάνω στο οποίο δεν έχει γίνει αρκετή έρευνα εδώ στην Ελλάδα, οπότε και τα δημοσιεύματα στην ελληνική γλώσσα είναι περιορισμένα. Πρόκειται για την σύγκριση του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης, των δύο επικρατέστερων μεθόδων, μέσω των οποίων γίνεται δυνατή η παρακολούθηση ξενόγλωσσων προγραμμάτων από άτομα που δεν ομιλούν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο εκάστοτε πρόγραμμα. Το άρθρο που έχει επιλεγεί για το μέρος της μετάφρασης της παρούσας εργασίας αναλύει σε βάθος όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, τόσο του υποτιτλισμού όσο και της μεταγλώττισης. Μέσα από τη σύγκριση αυτή γίνεται μία προσπάθεια διάκρισης της μεθόδου με τα περισσότερα πλεονεκτήματα και, επομένως, προσπαθεί να καταλήξει στη βέλτιστη μέθοδο που θα έπρεπε να χρησιμοποιείται, αυτή δηλαδή που θα επιφέρει την ευκολότερη και πιο κατανοητή παρακολούθηση ενός ξενόγλωσσου προγράμματος.

Για την σύνταξη της ανάλυσης της μεταφραστικής εντολής και της ανάλυσης του κειμένου-πηγή χρησιμοποιείται το μοντέλο της Nord, όπως αυτή διατύπωσε στο έργο της «Translating as Purposeful Activity» (1997). Έπειτα από τη μετάφραση ακολουθούν σχόλια αναφορικά με ζητήματα μεταφραστικού ενδιαφέροντος που προέκυψαν κατά τη μεταφραστική διαδικασία.

Κρίνεται σημαντικό να σημειωθεί σε αυτό το σημείο, ότι εφεξής για τους όρους κείμενο-πηγή, κείμενο-στόχος και γλώσσα-πηγή, γλώσσα-στόχος, θα χρησιμοποιούνται οι συντομογραφίες ΚΠ, ΚΣ και ΓΠ, ΓΣ, αντίστοιχα.

The Pros and Cons of Dubbing and Subtitling

▪ Cees/ M. Koolstra, Allerd L. Peeters and Herman Spinhof

ABSTRACT

▪ Dubbing and subtitling are the most prevalent methods used to make foreign-language television programmes available to a domestic market. Each adaptation method has its advantages and disadvantages. This article provides an inventory of the pros and cons of both methods on the basis of three questions: Through which method can information best be transferred? What are the aesthetic advantages and disadvantages of each method? Which skills do viewers acquire 'incidentally' by using one of the two adaptation methods? The answers given to these questions are based as much as possible on the results of empirical research on dubbing and subtitling. The conclusion is that there is no empirical evidence for some frequently claimed advantages and disadvantages. With regard to other pros and cons, it depends on the viewer, the type of television programme and the way in which a programme is subtitled or dubbed as to whether the argument should be taken seriously.

Key Words aesthetic appreciation of television programmes, comprehension of television programmes, dubbing, foreign-language acquisition, subtitling

In the European Union many television programmes broadcast are imported from foreign-language countries. In the Netherlands, for example, about one-third of the television programmes come from abroad (Luyken et al., 1991; Spinhof and Peeters, 1999). Two adaptation

Cees M. Koolstra is Assistant Professor at the Center for Child and Media Studies, Leiden University, PO Box 9555, 2300 RB Leiden, The Netherlands. [email: koolstra@fsw.leidenuniv.nl]. Allerd L. Peeters is senior researcher at the University of Nijmegen. Herman Spinhof is a freelance journalist.

European Journal of Communication Copyright © 2002 SAGE Publications (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi), Vol 17(3): 325–354. [0267–3231(200209)17:3;325–354;023694]

methods are clearly favourite when foreign-language television programmes are made available to a domestic market: subtitling and lip-sync dubbing (Kilborn, 1993). There are three other adaptation methods that are used on a more or less regular basis, but these methods are applied only in a limited group of specific programme types: off-screen narration in programmes in which off-screen comments were also provided in the original language; voiceover in news programmes; and intertitles in documentaries and educational programmes that focus on pictorial information. There seems to be a real watershed between countries of the EU in the use of the two popular methods dubbing and subtitling (Danan, 1989; Luyken et al., 1991). Typical 'dubbing countries' are Austria, France, Germany, Italy and Spain. Typical 'subtitling countries' are Belgium, Denmark, Finland, Greece, Luxembourg, the Netherlands, Portugal and Sweden. The UK and Ireland are the only countries which cannot be allocated into one of the two camps, because the small amount of non-English-spoken movies and programmes that are broadcast in these countries are subtitled or dubbed on a fifty-fifty basis (Kilborn, 1993).

Both popular adaptation methods seem to be functioning well. Not only the translators – in this case the subtitlers and dubbers – but also the viewers are accustomed to the method that is used in their country. Moreover, in subtitling as well as dubbing countries there is a clear conviction that their 'own' method is also the best (Bruls and Kerkman, 1989; Kilborn, 1993; Luyken et al., 1991; Spinhof and Peeters, 1999). The choice to dub foreign television programmes is mainly defended with the argument that dubbed programmes are easy to follow because viewers do not have to read while viewing. In the camp of the subtitlers, on the other hand, there is annoyance about the imperfect lip-synchronicity in dubbed programmes, and subtitling is defended with the argument that the original voices of the actors are left intact. Besides these often-heard arguments against or in favour of subtitling and dubbing, there are many more arguments that can be heard in discussions between the supporters of each camp. Sometimes the arguments are based on prejudice; occasionally they are exaggerated; and often they are (purposely) forgotten. In addition, it must be noted that sometimes dubbing or subtitling is also criticized using 'false' arguments pertaining to the mere fact that the original foreign-language texts are badly translated. Because translation mistakes may occur both in dubbing and subtitling, only translation problems caused by the specific nature of the adaptation method (such as condensation in the case of subtitling and lip synchronicity in the case of dubbing) should be taken into consideration when discussing the pros and cons of the adaptation methods. In the present article, we try to make an inventory of all adaptationbased arguments, whether common or not. For this purpose, the most important sources are the 'dubbing vs subtitling literature', in particular

Bruls and Kerkman (1989) and Luyken et al. (1991), as well as the results of recent public opinion research (Spinhof and Peeters, 1999). For each argument it is determined whether or not support can be found in empirical research. Whenever possible we refer to studies in which the two adaptation methods are explicitly compared. In many cases, however, we may be forced to fall back on 'indirect evidence' or common sense. In the review of advantages and disadvantages we use a classification into three subjects:

1. Information processing. Through which adaptation method is information transferred best?
2. Aesthetics. Which adaptation method leads to the highest appreciation of television programmes by the viewers?
3. Learning effects. Which skills do viewers acquire by using one of the two adaptation methods?

In the Conclusion and Discussion we present a short overview of the advantages and disadvantages that have been discussed. Subsequently, we try to draw up the balance sheet by estimating how seriously the various pros and cons should be taken into account when comparing the two adaptation methods.

Information processing

For several reasons, adaptation through subtitling or dubbing can have consequences for the transfer of information. First, it is not possible with either method to translate the original text literally. With subtitling the information often has to be condensed: not all of the words that are said fit into the subtitles. Dubbing too has a limitation: the texts have to fulfil the condition that they must seem to be spoken by the person(s) in the picture. Second, with dubbing the original soundtrack is removed, whereas with subtitling part of the picture is 'covered' with text. Finally, viewers do have to process the adapted information in different ways: in the case of dubbed programmes they have to listen to the information and in the case of subtitled programmes they have to read it.

In regard to the consequences for information processing we present 12 advantages and disadvantages. The first three pertain to the fact that with both methods the translation has to be adapted to the information provided in the picture, the next four to the fact that either a part of the picture or the original sound is removed, and the last five to the fact that the texts are read or listened to by a viewer.

Condensation

To determine the length of time a subtitle will be shown on screen the six-second rule is common: the longest possible subtitle of two lines containing a total of 64 characters (including spaces), is shown on screen for six seconds (e.g. Gielen and d'Ydewalle, 1989; Minchinton, 1987). When a subtitle contains fewer characters, the presentation time is

decreased proportionally. For example, a subtitle containing 32 characters will be shown for three seconds. The presentation rate is therefore 10 characters, or about two words, per second. At an average speech rate a little more than two words can be spoken per second. In most cases, therefore, the text has to be condensed. For example, about 30 percent of the spoken text of an English-language programme has to be left out in the Dutch subtitles (H. Reid, pers. comm.). In the process of condensation, subtitlers will attempt to adapt the original spoken texts without leaving out information that is essential for the viewer's understanding. If that is not possible information loss will occur for the viewer. In most cases, however, experienced subtitlers are capable of producing translations that are of equal value to the original information and condensation will not lead to loss of information.

Conciseness

Therefore, it may be concluded that most of the time the condensed information in subtitles is of equal informational value as the original spoken texts, but that information loss cannot always be avoided. On the other hand, it must be noted that adaptation can lead to an increase of information in cases where the information is presented more clearly and concisely in the subtitle than in the original spoken text.

Adjustment to speech duration

In general, condensation is not necessary in dubbing (Luyken et al., 1991). The speech rates of most languages do not vary as much as one may think on the basis of subjective perception (Marsi, 1999) and although one language may be a little more long-winded than the other differences in this aspect are not great. Therefore, less often than with subtitling, there will be information loss for a viewer who is watching a dubbed version of a television programme. However, when individual sentences are considered, the problem of space may also occur in dubbing, for example when a pithy expression in the original language has to be spelled out in more words in the 'new' language. An opposite type of space problem may emerge when the translated text has to be stretched because the on-screen speaker is still talking while the translation is simple and short. Both types of space problems will arise only incidentally and when they do, they will probably seldom lead to information loss for the viewer.

Redundancy

In special cases, subtitles are shown in the same language as the original spoken text. This type of subtitles, often provided by means of teletext, may be used to make television programmes available to the deaf and hard of hearing. Dutch, Flemish and British public stations, for example, use teletext page number 888 for this purpose. Incidentally, some stations, such as the French channel TV5, provide 'real' subtitles in the original language in addition to the soundtrack. In this case, hearing

viewers are provided with strong overlapping information consisting of sound and text. Such a strong overlap does not exist with normal subtitling. When the spoken foreign language is totally unknown to the viewers, their comprehension of the verbal information is fully dependent on reading the subtitles in their own language. However, in Europe many foreign programmes originate from English-speaking countries or from neighbouring countries in which a related language is spoken. Thanks to linguistic affinity, school learning or experience, most viewers have some command of the original language of a subtitled programme, which may enable them to pick up a few words from the spoken language now and then. Indications that viewers in fact listen to and understand part of the foreign spoken language come from real-life experiences, for instance, when viewers notice a not-translated joke in the original dialogue or when viewers become aware of an especially good or bad translation of the original spoken text.

Additional evidence for the phenomenon of viewers listening to the dialogues of subtitled television programmes is provided by experimental studies in which, besides watching television, a second task had to be performed. An example of such an experiment is Sohl's (1989), in which the reaction times on flashlights were taken as a measure for the amount of processing capacity a viewer uses while viewing. It was assumed that more capacity was used for information processing when reaction times to the flashlight were slower. Three versions of a television programme segment were compared: (1) subtitles and speech available, (2) no subtitles available and (3) neither subtitles nor speech available. The slowest reaction times were found in the presence of subtitles as well as speech (1), indicating that viewers pay attention to the auditory information when watching subtitled programmes. The assumption that viewers are also capable of using the redundant spoken information in the soundtrack comes from research investigating whether or not viewers can learn words from a foreign language while watching subtitled television programmes. Children (d'Ydewalle and van de Poel, 1999; Koolstra and Beentjes, 1999) as well as adults (d'Ydewalle and Pavakanun, 1995, 1997; Pavakanun and d'Ydewalle, 1992) appear to be capable of learning the meaning of some of the words spoken in a foreign language while watching subtitled programmes. Viewers of subtitled programmes, therefore, can profit from the redundancy in subtitles and spoken text. It must be noted that the expression 'redundancy' is often used when certain elements in an information system are predictable given the availability of other elements within the system. In the case of subtitled programmes, redundancy lies in the fact that the same information is offered twice, namely by two different types of stimuli (d'Ydewalle and Gielen, 1992). This information is complemented by information in the (moving) picture, so that viewers have 'multi-channel' information processing possibilities at their disposal (Koolstra and Beentjes, 1999).

Manipulation and censorship

Because with dubbing the original spoken text is totally removed, a viewer does not dispose of redundant information. A disadvantage of this removal is that viewers in dubbing countries are more vulnerable to manipulation and censorship than viewers in subtitling countries. Unless a viewer can read lips perfectly in the foreign language, with dubbed programmes there is no way of checking the translation on the basis of the original soundtrack. With subtitling, censorship may also occur, but it will not escape the notice of an attentive viewer. An example of censored subtitling was found in a Dutch broadcast of the movie *Against All Odds* (T. Hackford): the sentence 'She nearly cut my balls off' was subtitled as 'She nearly cut it off' (Bruls and Kerkman, 1988).

Easy adaptation

The possibility of rigorously adapting the original texts with dubbing also has its advantages. When an original joke is untranslatable, a whole new substitute joke can be made up. Dubbing also provides the possibility to give unnoticed explanations when part of the content of the programme is unknown to the new target group (Kilborn, 1993). Subtitlers have the opportunity to change original texts too, but in this aspect they are more restricted than dubbers are, because viewers of subtitled programmes are able to check the adaptation with the original.

Limited view

Subtitles are thought to impede information processing because they reduce the visible area of the original picture (van Driel, 1983). In practice, however, viewers are scarcely hindered by a limited view. First, it may be assumed that the most important events occur in the middle part of the screen, whereas subtitles are presented at the bottom. Second, subtitles are not constantly shown, and when they are shown viewers can see most of the picture through the subtitles. There is, however, a problem when the original programme already shows a 'subtitle' in which, for example, the name and profession of the speaker is cited. In that special case the overlapping texts are difficult to read.

Distracting attention away from the picture

Another possible disadvantage of the use of subtitles is that they might distract the viewer's attention away from the screen. In order to follow a programme, viewers have to alternate their attention to picture and subtitles. When the attention is focused on the subtitle, information provided in the picture might be missed. This effect, however, has never been demonstrated empirically. There is more reason to

assume that switching attention from picture to subtitles (and vice versa) proceeds automatically and effortlessly (e.g. d'Ydewalle et al., 1987). An eye-movement-registration experiment conducted by Gielen (1988) has shown that viewers, when watching a subtitled programme, employ a 'viewing strategy' in which the eye is focused primarily on the area just above the subtitles, a tactic that makes it easy to monitor the most important events in the picture and read the subtitles almost simultaneously.

Concurrent activities

Dubbed programmes are easy to follow because viewers 'only' have to listen and do not need to be involved in reading. Listening to a dubbed programme seems to be especially easy when watching television is secondary to a primary task, such as reading a newspaper. A Dutch time-budget study (Huysmans and de Haan, 2001) has shown that this way of 'watching' television occurs during about 23 percent of the time viewers are in front of the screen. When, for example, a person is busy reading a newspaper, the developments in a television programme can be monitored with only half an ear. When the auditory information justifies it, the primary activity can be postponed and full attention can be paid to the screen. Limited attention for television can also occur when watching television is the primary activity but it is combined with another activity. It is unknown how often viewers combine television viewing with another activity, but at moments when the viewer is not watching the screen, dubbed programmes can be monitored via the soundtrack. In theory, subtitled programmes can also be followed with half an ear, but this strategy seems to be more difficult, because viewers often do not have command of the foreign language as well as their mother tongue.

Environmental noise

In contrast to the advantage of being able to follow dubbed programmes via the soundtrack, there is the disadvantage that the sound of the television may be overwhelmed by other sounds in the room, such as the noise of conversations held by members of the family. In noisy environments, subtitled programmes are of course easier to follow than dubbed television programmes.

Mental effort

Because a viewer is not only busy watching and listening but also reading, it is sometimes assumed that watching a subtitled television programme takes more mental effort than watching a dubbed programme. According to Marleau (1982), reading takes up so much energy that French cinema audiences leave the theatre in a worn-out state after they have watched a subtitled movie. In principle, viewers could neglect the subtitles and focus their attention on the dominant moving pictures

that seem to provide the most important cues for good comprehension of a television programme or movie (e.g. Hayes and Birnbaum, 1980; Pezdek and Stevens, 1984). However, eye-movement-registration studies have shown that reading subtitles cannot be neglected and that reading, on the contrary, is an automatically elicited behaviour (e.g. d'Ydewalle et al., 1991). As soon as a subtitle appears on screen the viewer's attention is drawn to it (d'Ydewalle et al., 1987). The attention for subtitles is so compelling that viewers also focus their attention on subtitles in an unknown foreign language (d'Ydewalle et al., 1991) and on subtitles of programmes that contain sound as well as subtitles in their own language (d'Ydewalle et al., 1987).

Efficiency

For reasons of efficiency in information processing it seems to be smarter to read subtitles, because reading is usually faster than listening (d'Ydewalle et al., 1991). Viewers also have the opportunity to read ahead and back as long as the subtitle is available on the screen.

Two studies on subtitle recognition indicate that subtitles are indeed processed efficiently. In a study conducted by Gielen (1988) recognition was measured directly after watching a subtitled programme with a multiple-choice test that included one correct subtitle and three (very similar) distractors for each subtitle. Adult viewers chose the correct alternative in 97 percent of the cases. In a study by Koolstra et al. (1999), in which recognition was measured in an identical way among children, it was found that youngsters too are reasonably capable of recognizing the subtitles they had just seen on television. Recognition was shown to increase with age (and level of reading ability): children from Grades 2, 4 and 6 chose the correct subtitle in respectively 51, 71 and 83 percent of the cases.

Subtitles seem to be processed efficiently, but is information processing as efficient as with dubbing? There have been three studies in which subtitled and dubbed programmes were explicitly compared with regard to the transfer of information. In a Swedish study conducted by von Feilitzen et al. (1979) it was found that children aged seven to eleven had more problems comprehending a subtitled television programme than a dubbed version. It cannot be excluded, however, that processing the subtitle information while watching television in the study was much more difficult than doing so with today's programmes, because in the study an out-of-date subtitling technique and black-and-white television sets were used. Through technical improvements such as colour television, subtitles with contrasting letters and increased brightness of the picture, the readability of subtitles nowadays is much better than two decades ago.

In a more recent Dutch experiment conducted by Peeters et al. (1988) it was also investigated whether children in Grades 2, 4 and 6 learn more from a dubbed than from a subtitled television programme.

After watching a subtitled or dubbed version of an English-language children's movie four types of comprehension questions were asked. The questions pertained to (1) images that are essential for story comprehension, (2) text that is essential for story comprehension, (3) details in the images and (4) details in the text. Differences in comprehension were found particularly in questions about detailed information: pictorial as well as verbal details were conveyed better with the dubbed television programme than the subtitled version. These differences were especially apparent among the youngest children (Grade 2). Second graders, however, did not only respond better to questions about detailed information, but also to essential pictorial information after watching the dubbed television programme. Problems with understanding the subtitled programme were explained as follows: the pictorial information (detailed information included) is conveyed better through dubbed programmes, because viewers have time to take a good look at the pictures as no time is wasted on subtitle reading. While watching subtitled programmes, detailed textual information is not processed very well by beginner readers, simply because they do not always have enough time available to read the subtitles completely.

Mangnus et al. (1994) investigated whether or not adult viewers retain more information from watching a dubbed television programme than from watching a subtitled programme. In both situations questions about the dialogue and the images had to be answered. Contrary to expectations, viewers recalled an equal amount of information from the subtitled and from the dubbed television programme. The researchers sought an explanation in the greater efficiency of processing written information. However, some remarks can be made about the study. First, it is questionable whether equal recall scores can be attributed exclusively to the efficiency argument. All the pros and cons of the two methods regarding information processing we have mentioned earlier may play a role. Second, the study was not about understanding but about recalling information. It is likely that recalling information, which means reproducing explicitly presented content, is easier than understanding information. If comprehension had been investigated it might have turned out that processing capacities were subjected to a stronger test while watching a subtitled programme than during a dubbed programme. Third, the method of dubbing utilized in the experimental programme was different from 'normal' dubbing, because a voiceover in which the commentator read the exact texts of the subtitled version was used. The accordance between commentary and subtitles facilitated a statistical comparison between the two adaptation methods, but is questionable in terms of ecological validity, because in general commentary texts accompanying television programmes are more extensive than texts in subtitles.

Summary

Subtitled television programmes can be processed well by viewers. Most likely, the necessary condensation involved in the adaptation of spoken text to subtitles does not lead to information loss and subtitles do not distract the viewer's attention from the picture. Even when the sound of the television is drowned out by other noises in the room, subtitled programmes can still be followed. Because reading is faster than listening, information processing while watching subtitled programmes is also efficient. Dubbed programmes too can be processed well by viewers. Listening to spoken texts is evidently not very demanding mentally, because viewers do not need to be reading at the same time. Especially when watching television is a secondary activity, dubbed programmes are easy to follow. Because with dubbing the original soundtrack is totally removed, dialogues can be adapted easily, with the disadvantage that viewers are more vulnerable to manipulation and censorship.

Aesthetics

In general, domestically produced television programmes are more popular than similar programmes imported from abroad. The higher popularity of domestic programmes can possibly be attributed to content: domestic programmes are more closely related to local situation and culture than foreign programmes. It cannot be ruled out, however, that subtitled or dubbed programmes are judged less attractive simply because of the adaptation. In this section, seven aesthetic arguments are discussed. The first two pertain to whether or not the original soundtrack is preserved, the next two to the fact that with subtitling part of the picture is covered, and the final three to the fact that with both adaptation methods the translation has to be tailored to the information presented in the picture.

Authenticity

An advantage of subtitling is that a subtitled programme is more 'real' and more closely resembles the original programme than a dubbed programme, because actors, presenters, etc. are heard with their own voices (Luyken et al., 1991). Dubbing is criticized because popular 'voiceactors' participate in so many programmes that viewers may hear the same familiar voices again and again, even when they belong to very different characters in very different television programmes (Groenewold, 1986). As the original voices of the actors cannot be heard, an important part of the acting performance is lost. With non-fiction, such as news programmes, when the original voice is dubbed over, the non-verbal part of the paralinguistic information is lost. The tone in which a subject answers a question, or a hesitation at a certain moment, might be very

important to the viewer's interpretation.

Familiarity (through hearing own language)

Because viewers hear their own language, dubbed programmes may come across as more familiar than subtitled programmes (Mailhac, 2000). Possibly viewers can more easily identify with actors who 'speak' the same language. By listening to their own language, viewers may also think that the events presented on screen are 'normal' and that the events could have been situated in the viewer's own environment. In countries in which television stations broadcast in a minority language, dubbing provides the possibility to confront viewers extensively with the 'beautiful and rich' sound of their own minority language (see also Danan, 1989).

Overlapping the picture

An aesthetic disadvantage of the use of subtitles is that they 'smudge' the picture (Ivarsson and Carroll, 1998). In particular film directors (for example Bernardo Bertolucci and Eric Rohmer) have objected to subtitling, because they strive to present aesthetically attractive images, possibly more so than television producers. In addition, the technique of providing movies with subtitles is more drastic than subtitling television programmes. When movies are subtitled, a copy of the original tape is used to 'burn in' subtitles with the use of chemical, optical or laser techniques (Ivarsson and Carroll, 1998). In contrast, when television programmes are subtitled, the original tape is not changed, as through electronic means the subtitles are broadcast separately at the same time as the programme is broadcast.

Peeters and van Merwijk (1995) conducted an experiment investigating where subtitles should be placed on the screen when viewers watch television programmes produced for wide screen (16: 9) on 'classic' screen (4: 3) television sets. Sixty participants watched three versions of a programme on classic television sets, one with subtitles in the active screen, one with subtitles in the black area under the picture, and a fullscreen version that was made by cutting off part of the picture on the right and left (pan-scanning). The presentation mode was systematically varied. Participants were asked to judge the attractiveness of the programmes, and their attention was not drawn to the fact that different adaptations were used. Each programme was judged on about 30 aspects. Some aspects pertained to the attractiveness of the picture ('Is the programme nice to watch? What do you think about the camera work?'); some aspects were about the music; and some aspects were very general ('Did you enjoy looking at the programme?'). There were no significant differences found between the three versions. When debriefing the participants, it appeared that no one had noticed that the subtitles were presented in three different ways.

Unity of picture and sound

Another aesthetic argument against subtitling is that the artistic unity of picture and sound is lost when the dialogue is presented through onscreen texts. According to Teunissen (NRC Handelsblad 24 April 1981, cited in Bruls and Kerkman, 1988), subtitling causes an 'attention split' which negates the audiovisual power of the medium. Presentation of the translation through dubbing stays within the boundaries of the medium, whereas subtitling leads to an improper addition to the images. This addition harms the continuity of the medium and turns it into a kind of cartoon.

Tortuous translations caused by the requirement of lip-synchronicity

Dubbed texts should more or less fit the lip movements of the persons who are seen speaking: the translated sentence should begin when a speaker opens his or her mouth and end when the speaker is finished, and the sounds of spoken words should be congruent with the lip movements of the speaker. The first requirement entails that sentences sometimes are shortened or lengthened. The second requirement means that the choice of words and the tempo of a sentence must be adjusted to the lip movements of the speaker on screen. Sometimes, maybe often, 'mickey- mousing' occurs: synchronizing leads to concessions in the quality of the translation. It must be noted that the first requirement is also true for subtitling, because identification problems may arise when a subtitle is not presented at the moment a speaker is moving his or her lips and because incongruity between the subtitled texts and non-verbal communication (such as facial expression or vocal dynamics) or visual events has to be prevented. According to Luyken et al. (1991), there are strong differences between the European dubbing countries in the amount of effort invested to attain lip-synchronicity. In Germany, for example, synchronicity is estimated so highly that translators often use loan words from the foreign language. The actor dubbing for John Wayne might therefore say: 'Hello baby, ist alles ok?' instead of 'Hallo Schatzchen, wie geht es dir?' In some other countries, such as Italy, dubbers deal more freely with the lip-synchronicity problem, because faithful translations and sentences that flow well are more highly valued than synchronicity (Luyken et al., 1991).

Tortuous translations caused by condensation

Subtitlers too are sometimes compelled to use less than optimal translations (e.g. Gottlieb, 2000). Most of these adjustments relate to the necessity of condensing the original text. A common solution is to change the compound past tense used in the original dialogue into the simple past tense in the subtitle. For example, 'I did that' is used instead of 'I have done that'.

Unnaturalness caused by asynchronicity

Viewers may experience dubbed programmes as unnatural, if the synchronicity between lip movements and sound leaves much to be desired. This is a serious problem, because a perfect lip-synchronization is impossible to achieve. As far as we know, only one study dealt with the question of whether the viewer's appreciation of a programme is dependent on the adaptation method. In the previously mentioned study by Peeters et al. (1988), children from Grades 4 through 6 were presented with a subtitled and a dubbed version of the same television programme. The subtitled programme was preferred over the dubbed programme, even by the youngest children in the sample who had more problems understanding this version. Presumably, dubbed programmes were less appreciated because of their unnaturalness caused by asynchronicity, although other disadvantages of dubbing may also be held accountable.

It is important to note that habituation plays an important role in experiencing unnaturalness. Viewers who are accustomed to watching subtitled programmes will be more disturbed by the unnaturalness of dubbed programmes than viewers who are used to dubbed programmes. In contrast, viewers in dubbing countries may experience dubbed voices as 'natural', because they speak in their own language. The question of how habituation affects the viewer's judgement of an adaptation method is addressed further in the Discussion.

Summary

Dubbed programmes have the advantage that no texts are projected over the pictures. Dubbing therefore maintains the unity of picture and sound. Another advantage is that viewers may experience dubbed programmes as familiar, because they hear their own language. Disadvantages are that the voices of the original actors cannot be heard and that viewers may experience unnaturalness when the lip-synchronicity is inadequate. In subtitled programmes, on the other hand, the original voices can be heard, but the screen is 'polluted' with lines of texts.

Learning effects

Watching television may be regarded as an active process in which viewers are constantly watching and listening, and in the case of subtitled programmes, also reading. The effect of watching a programme may be that viewers acquire the information intended to be conveyed by the producers of the programme. But watching television may also lead to unintentional learning effects: merely by participating in the activity, television viewing leads to acquiring skills that are not directly related to the content of the programme. Four (dis)advantages are discussed. The first two pertain to the way in which viewers process texts – reading in the case of subtitling and listening in the case of dubbing – and the last

two arguments deal with the availability of the original soundtrack.

Facilitation of reading development

Because watching subtitled programmes also implies reading subtitles, viewers get experience in reading. Assuming in the Dutch situation that viewers watch almost 20 hours per week, that about 40 percent of the programmes (foreign and Dutch programmes in which foreign languages are spoken) are subtitled and that subtitles are displayed during 75 percent of the time, Dutch viewers spend about five to six hours per week reading subtitles. Viewers in subtitling countries, therefore, read a fair number of 'books' per year through television. However, the language used in subtitles is different from the language used in books: subtitles comprise colloquial speech instead of written language. In addition, much of the language presented in subtitles is condensed or simplified. Nevertheless, a study conducted by Koolstra et al. (1997) indicates that watching subtitled television programmes leads over time to better reading skills in children. The three-year panel study included more than 1000 primary school children whose reading skills, reading comprehension and decoding skills were measured. Reading comprehension was defined as understanding information from texts and decoding skills involved the accuracy and speed of word decoding. On the basis of the 'on-screen reading hypothesis' it was expected that watching subtitled television programmes would facilitate the development of decoding skills through the reading practice resulting from reading subtitles displayed on television. This hypothesis was supported: children who frequently watched subtitled television programmes showed a stronger progression in decoding skills than children who watched subtitled programmes less frequently. Obviously, the on-screen texts do indeed provide practice in decoding words, and because the words are exposed only for a short moment and then replaced by new on-screen texts, children are constantly trying to keep up with the presentation tempo of the subtitles. Reading subtitles did not affect the development of reading comprehension. According to the researchers this result was not surprising, because reading subtitles does not provide practice in comprehending coherent texts (Koolstra et al., 1997).

Vocabulary acquisition in the viewer's own language

When watching non-subtitled television programmes (including dubbed programmes), viewers are engaged in listening to spoken words and watching the pictures that may support these words. In this activity viewers are confronted with many known and unknown words, sentence structures and expressions in their own language. Listening to these utterances could stimulate the development of linguistic skills. Not much research has been done on native language learning from television, but at least two studies (Oetting et al., 1995; Rice and Woodsmall,

1988) have shown that watching television can help young viewers develop their vocabulary. While listening to spoken texts on television 'fast mapping' occurs: on the basis of only one exposure, partial understanding of the meaning of a new word can lead to reorganization and expansion of vocabulary knowledge (Carey, 1978). The study conducted by Oetting et al. (1995) showed that six- to eight-year-old American children can learn the meaning of new words from watching animated films with voiceover narration. In Rice and Woodsmall's (1988) study it was demonstrated that children from three to five years old pick up two to five new words through watching a 15-minute television programme. These quantities may seem low, but of course the total amount of words learned increases enormously when it is assumed that every 15 minutes of watching television has the same effect. Children's learning of their native language through listening to television is in fact comparable with language learning through listening to other people talk in daily life, especially as dialogues on television programmes have been shown to be very similar to the way mothers speak to their own children (Rice, 1984).

Foreign-language acquisition

Because the foreign language can be heard while the translation is being read in subtitled television programmes, viewers might be able to pick up some words of the foreign language. More than one-third of Dutch adolescent viewers are convinced that watching subtitled television programmes is indeed beneficial to learning foreign languages (de Bock, 1977). In addition, one-quarter of Dutch primary school children are convinced they even learn more English from radio and television than at school (Vinj'e, 1994).

The possibility of learning a foreign language through watching subtitled television programmes is not only highly valued, but also demonstrated in studies with adults as participants. In a series of experiments conducted in Leuven, Belgium (d'Ydewalle and Pavakanun, 1995, 1997; Pavakanun and d'Ydewalle, 1992) students watched subtitled 15-minute cartoons. The cartoons were provided with normal subtitles (subtitles in the own language and sound in the foreign language) as well as 'reversed' subtitles, in which the soundtrack was in the known language and the subtitles in the foreign language. Directly after watching a subtitled cartoon, participants were tested for increased understanding of words in the foreign language. It was found that through both types of subtitles word meanings were learned. The series of experiments included not only subtitles in the most common foreign language, English, but also unfamiliar languages such as Hungarian and Chinese (d'Ydewalle and Pavakanun, 1997). Participants were even able to pick up word meanings from those unfamiliar languages, and the comparison between learning from familiar and unfamiliar languages surprisingly showed that both types of languages were learned equally

well.

In two other studies, it was investigated whether children too were able to learn foreign-language words through watching subtitled programmes. In an experiment conducted by d'Ydewalle and van de Poel (1999) children in Grades 4, 5 and 6 were presented with a 10-minute programme of still pictures. In this experiment normal as well as reversed subtitles were again used, the languages being French and Danish. Compared with children who watched the same programme in a version with a Dutch soundtrack and Dutch subtitles, the children in the foreign-language conditions learned more words from the foreign language. In contrast to the findings from the experiments with adults, this experiment showed that more was learned from the familiar language (Danish) than from the unfamiliar foreign language (French). In an experiment conducted by Koolstra and Beentjes (1999), children from Grades 4 and 6 were shown a normal television programme, that is a 15-minute documentary about bears. Foreign-language acquisition was compared across three conditions: a normal subtitled version (sound in English and subtitles in Dutch), a 'foreign television' version (without subtitles, but sound in English) and a control programme (Dutch spoken, no subtitles). Although children from both age groups learned most in the normal subtitled condition, it was shown that they could even pick up some of the English words through watching the foreign programme version without subtitles.

Apparently, these experiments have shown that young and adult viewers are able to learn the meanings of foreign-language words just by watching a very short subtitled television programme. The explanation that the researchers provide for the learning effect is that viewers inadvertently listen to the words spoken in the foreign language; most of the translation can be read in the subtitle; and learning seems to be facilitated through the pictures that provide support for understanding the meaning of the foreign-language words.

It seems reasonable to suggest that watching subtitled television programmes is also advantageous for the pronunciation of foreign languages, because viewers are auditively exposed to enormous amounts of foreign-language texts. Because in the majority of the European subtitling countries most of the foreign-language programmes originate from the USA or the UK, the pronunciation of English/American words would likely profit most from watching subtitled television. As far as we know, there have not been studies on the question of whether listening to foreign languages spoken on television facilitates pronunciation. In addition to listening to English-language music and playing Englishlanguage computer games, frequently watching subtitled television programmes may be responsible for the well-known phenomenon of Dutch and Flemish children being able to pronounce English or American words perfectly – even 'slang'.

Barbarisms

In the eyes of language purists, foreign-language acquisition through watching subtitled television programmes may be considered a disadvantage, because it can lead to barbarisms that contaminate the mother tongue (Bruls and Kerkman, 1989). To prevent that happening, local nationalistic television channels, such as the Basque channel in Spain, seem to prefer to dub television programmes.

Summary

Dubbed as well as subtitled television programmes may facilitate language acquisition. Through watching dubbed programmes (and original programmes in their own language) children learn the meaning of words in the context of spoken words supported by pictures on television. Subtitled television programmes provide beginner readers with the opportunity to practise reading words presented in the subtitles, with the result that their decoding skills are developed. Subtitled programmes offer young and adult viewers the possibility of learning the meaning of foreign-language words, because the spoken words are accompanied by their translations in the subtitles and supported by the pictorial information. A disadvantage of subtitling, however, is that the own language may be polluted by the foreign languages heard on television.

Conclusion and discussion

Overview of the advantages and disadvantages

Table 1 presents all the aforementioned advantages and disadvantages of subtitling and dubbing. Of course, although every disadvantage (–) or advantage (+) is linked to only one of the two adaptation methods, an advantage connected with one method can in fact be regarded as a disadvantage of the other method and vice versa. The advantage of dubbed programmes being accessible to beginner readers, for example, is a disadvantage of subtitled programmes: subtitled programmes are difficult to follow for beginner readers.

Three characteristics of subtitling and dubbing form the basis of the advantages and disadvantages that have been examined in this article (see the last three columns of the table). The characteristic of ‘modality’ pertains to the fact that viewers read texts when they are watching subtitled television programmes, whereas they listen to texts while watching dubbed programmes. ‘Omission’ with regard to subtitling concerns covering up part of the picture, whereas with dubbing the original soundtrack is deleted. The third characteristic, ‘conversion’, pertains to the most distinctive restriction in the way in which the translation has to be adapted to form an ‘organic unity’ with the original components that stay intact (Luyken et al., 1991): condensation in the case of subtitling and lip-synchronicity in the case of dubbing.

Table 1 Overview of the pros and cons of dubbing and subtitling

	Pro or con		Based on		
	Subtitling	Dubbing	Modality	Ommision	Conversion
Information processing					
Information loss through condensation	-				•
Conciseness through condensation	+				•
Incomplete or strehed translations		-			•
Redundancy and additional information	+			•	
Easy manipulation and censorship		-		•	
Easy adaption		+		•	
Limited view on moving pictures	-			•	
Distracts attention from the picture	-		•		
Viewing easy to combine with other activities		+	•		
Viewing possible with environmental noise	+		•		
Asks for high mental effort	-		•		
Efficiency through reading	+		•		
Aesthetics					
Authenticity through hearing original actors	+			•	
Familiarity through hearing own language		+		•	
Overlaps with the picture	-			•	
Disturbs the unity of picture and image	-			•	
Bad translations because of lip-synchronicity		-			•
Bad translations because of condensation	-				•

Unnaturalness through asynchronicity		-			•
Learning effects					
Stimulates reading development	+		•		
Stimulates vocabulary acquisition in own language		+	•		
Stimulates foreign language acquisition	+			•	
Helps against developing barbarisms		+		•	

In our review of the (dis)advantages of both adaptation methods, we did not yet pay attention to the difference in costs involved to apply the techniques. The difference in costs, however, is huge: subtitling is 10–15 times cheaper than dubbing (Luyken et al., 1991). In most of the cases, subtitling is also faster than dubbing. This ‘time-and-money’ advantage of subtitling is mainly important for producers of programmes. When the advantages and disadvantages for viewers are considered, however, it is more difficult to pick the ‘winning’ adaptation method. It can be seen in Table 1 that the two methods have about an equal number of pros and cons. In order to choose the best adaptation method for viewers, one must estimate which of the pros and cons mentioned weigh most heavily. In this article, it has already been suggested that some of the pros and cons did not turn out to be valid when the research findings were taken into account. For the rest of the pros and cons, in our opinion, the choice depends on three questions: (1) For whom are programmes subtitled or dubbed? (2) How are programmes subtitled or dubbed? (3) Which programmes are subtitled or dubbed?

For whom are programmes subtitled or dubbed?

For some special groups of television viewers the choice of adaptation method is critical. When a television programme is dubbed, it is still accessible to blind and partially sighted people. Because there is much variation in the level of a visual handicap, it is difficult to estimate how many partially sighted are not able to watch subtitled television programmes. It is certain, however, that for a part of the population the use of an adaptation method is so ‘disadvantageous’ that television programmes cannot be watched at all. As opposed to the advantage of dubbing for the visually handicapped there is the advantage of subtitling for viewers with hearing problems. In some dubbing countries, however, the deaf and hard-of-hearing have access to subtitles for many television programmes through the teletext system (van Son, 2000). Problems with watching subtitled programmes also apply to young beginner readers. A Dutch survey conducted by van Lil (1988) showed

that about 90 percent of the children in Grade 1 indicate that subtitles 'often disappear too quickly'. This percentage gradually decreases during the primary school period to 10 percent for children in Grade 6. When the speed at which subtitles are shown is too fast for beginner readers, it seems logical that they have more trouble understanding subtitled programmes than dubbed programmes.

Besides young viewers, some older people may also have problems with reading subtitles. In the Netherlands, between the age of 15 and 49 there are few people who find it a problem in keeping up with subtitles (less than 5 percent), whereas 11 percent of viewers older than 50 indicate that they have problems with reading subtitles (Spinhof and Peeters, 1999). The question of whether or not complaints by older viewers about the fast pace of subtitles are manifested in their actual viewing behaviour has been investigated in a Flemish eye-movement-registration study conducted by d'Ydewalle et al. (1989). The study suggested that older viewers (about 60 years old) spend less time reading subtitles and more time watching the moving images than younger viewers do. According to the researchers this mechanism may be explained as follows: watching a subtitled programme requires a continuous integration of information from pictures and subtitles, in which reading subtitles takes up more processing capacity than watching pictures. Assuming that older viewers have a limited processing capacity, they seem more capable of integrating information when they primarily watch the pictures instead of focusing on reading the subtitles. Older people therefore use a special viewing strategy in which there is not much time to process the subtitles (d'Ydewalle et al., 1989). Whether older viewers also have more problems with comprehending subtitled programmes has never been investigated, but this seems likely because they apparently do not profit to the fullest from the information provided in the subtitles.

For foreigners subtitled programmes are often more accessible than dubbed programmes, because most foreign productions originate from English-speaking countries and many foreigners speak English as their first or second language. Therefore, foreigners who live in dubbing countries often choose to watch television programmes broadcast by subtitling countries, at least when those programmes can be received. For 'normal' viewers the extent to which pros and cons weigh heavily is largely dependent on habituation. Opinion polls have shown that viewers have a strong preference for the adaptation method to which they are accustomed (e.g. Kilborn, 1993; Luyken et al., 1991). In the EU the most recent comparison ratings show the biggest contrast in preference between Dutch and German viewers: in both countries 80 percent or more of the viewers prefer the method that is common in their own country (Luyken et al., 1991). The most recent Dutch figures reported by Spinhof and Peeters (1999) indicate that the preference percentage among Dutch viewers has risen to 93. When viewers are accustomed to one adaptation method they seem not to worry about the disadvantages that go with the method. In addition, they seem to dislike

the other method. Dutch viewers will be annoyed by all the shortcomings of dubbing when they watch dubbed programmes, whereas German viewers will demonstrate the same type of aversion when watching subtitled programmes. The effect of habituation should also be taken into account in the interpretation of the results of studies which explicitly compare subtitling and dubbing. These comparative studies (Mangnus et al., 1994; Peeters et al., 1988; von Feilitzen et al., 1979) have been conducted exclusively in subtitling countries. Because it is likely that programmes adapted with the familiar method are better received by viewers than programmes adapted with the unfamiliar method, these studies may well give a positively biased picture of information processing when watching subtitled television programmes.

How are programmes subtitled or dubbed?

Up to this point, subtitling and dubbing have been compared as if the two methods are clearly defined and uniform. Although both methods comply with certain conventions, there are also some variations in the way each method is used. These variations can also affect how we should look at the pros and cons.

With subtitling there are two clear conventions: the amount of text is almost always limited to two lines and the duration of the presentation follows the six-second rule. The letter form and background used for subtitles, however, may differ. In the Netherlands and Belgium, for example, subtitles are mostly shown with white, shadowed letters through which the picture is (partly) visible, whereas in other countries letters do not have shadows and/or are displayed on a grey or black background that covers up most of the lower part of the screen.

According to Ivarsson and Carroll (1998), the presentation of white subtitles on a black background facilitates readability, but the disadvantage is of course that the lower part of the screen cannot be seen.

In some cases, even the subtitle convention of the six-second rule is not sacred. In programmes for young children who cannot yet read well, subtitles may be presented for a longer period of time, for instance using an eight-second rule. In an eye-movement-registration experiment, Koolstra et al. (1999) have investigated whether beginner readers will profit from lengthening the presentation time of subtitles. In the experiment, identical television programme segments were subtitled according to the six-, eight- and 10-second rule. Irrespective of the presentation time, children from Grades 4 and 6 (the 'good' readers) used about the same amount of time to read the subtitles. Beginner readers from Grade 2, however, spent very little time reading subtitles presented according the normal six-second rule, but much more time on reading the subtitles in the 10-second situation. These results suggest that for the youngest readers the usual presentation time of subtitles is so short that they invest little effort in trying to read them. In cases when the presentation time is lengthened, the disadvantage of difficult-to-read subtitles for younger readers is no longer valid, as the non-conventional

presentation time leaves them enough time to read the subtitles (Koolstra et al., 1999). Of course, it must be noted that lengthening the presentation time of subtitles makes it necessary to condense the translations even further than with the six-second rule.

Dubbing also has its conventions and small variations. A rule is that the dubbed text is lip-synchronized with the speaker in the picture. As we have seen, however, there are differences in the effort dubbers make to aim at 'perfection'. A high level of synchronicity gives a stronger illusion of the speaker speaking, but information may be lost and the order of words may seem unnatural. With a looser synchronization the speech illusion is weaker, but less information is lost and sentences may sound more natural.

Which programmes are subtitled or dubbed?

The importance of a (dis)advantage may also be dependent on the type of television programme. For an educational programme, for example, that aims at effective information processing, pros and cons that pertain to information processing will be important, whereas possible aesthetic drawbacks can be put up with. For cultural television programmes, on the other hand, aesthetics will play an important role. Formal or structural characteristics of programmes may also affect pros and cons. Movies or programmes in which many close-ups of people are used may suffer strongly from the disadvantage of imperfect lip-synchronicity, because mouth movement is clearly visible from nearby (Dries, 1995; Kilborn, 1993). In practice, adjustment of adaptation method to programme type is often used. For example, cult movies in which the original dialogues form an inseparable part of the movie are usually subtitled, even in typical dubbing countries such as Germany. Movies with puppets (animation) are almost always dubbed, because the imperfect synchronicity is also present in the original language and it is characteristic (and maybe also attractive) for this programme type.

Variations, combinations and alternatives

Sometimes in broadcasts of dubbed television programmes, besides the dubbed soundtrack the original soundtrack is provided via one of the two stereo sound channels. This is quite common practice in Germany when late night movies are broadcast. In that case, owners of a stereo television set can choose between one of the two languages.

An additional disadvantage of subtitled programmes is that they are not allowed to be broadcast by satellite in the complete form, including the original sound track. When, for instance, a Dutch television channel buys a foreign television programme, there is the right to broadcast it for Dutch viewers. Because satellite broadcasts can be received over a much larger area, subtitled programmes that include the original language have to be 'scrambled' to prevent viewers who have not paid for it from being able to watch the programme.

Incidentally, both adaptation methods can be used alternately within one programme. An example of such a combination of methods within a programme was the English broadcast of the 10-episode German series *Heimat* (1998) by Edgar Reitz. Each episode of this series was introduced with a summary of the previous episode. The narrator Glasisch (played by Kurt Wagner), who also acts in the same series, made the introduction with pictures lying on a table, telling the story off screen. In the English version this prologue was dubbed in English by the actor himself, whereas the rest of the episode was broadcast in subtitled form.

The example of *Heimat* demonstrates another method of making translations available. In the prologue of *Heimat* off-screen narration was used. This method is also frequently used in documentaries. The narration can be added to a programme easily and quickly, because there is no need to worry about synchronization. Another method, voiceover, is also cheap and fast. With the voiceover method a speaker can be seen, but the volume of the original sound is decreased shortly after the speaker has started his or her story, after which the translation can be heard spoken over the original sound. A third alternative for subtitling and dubbing is the use of intertitles, i.e. written texts inserted between sections of a programme. 'Intertitling' is mainly applied in documentaries and educational programmes.

Recent and future developments

Because each of the two most used adaptation methods has its own distinct qualities, it would make sense to choose a method for each new programme on the basis of programme type and targeted audience. A 'choice' based on tradition resulting in the watershed between European countries does not seem necessary. Maybe the continental countries should follow the example of the UK and Ireland who use each adaptation method with about the same frequency. Although viewers in these neutral countries still prefer dubbing over subtitling (Kilborn, 1993), it seems that a situation in which both methods are well accepted is not far away. This development can be seen in the results of an experiment conducted in 1987 by Channel 4. The French drama series *Chateaufallon* was broadcast simultaneously in subtitled and dubbed versions. Although about twice as many viewers watched the dubbed version, it was found that in particular younger viewers (and highly educated viewers) chose to watch the subtitled version (Kilborn, 1993). These findings suggest that the preference for an adaptation method is not immutable. It must be noted, moreover, that the Channel 4 experiment and also opinion research (for a review, see Luyken et al., 1991) in fact point in the direction that younger viewers – in subtitling as well as dubbing countries – seem to be developing a preference for subtitling. Another indication of a trend towards a preference for subtitling can be seen in foreign films shown in cinemas. Although

almost all foreign television programmes in France are dubbed, about half of the movies are already being subtitled (Ivarsson and Carroll, 1998). Globalization means for television that the same popular television programmes are being broadcast in more and more countries. The use of language adaptation will therefore undoubtedly increase in the future. An increase in the number of co-productions of television programmes and movies will also make language adaptations more necessary. The increase in adaptation use goes hand in hand with the technical possibilities to provide optional adaptation methods in one or more languages. Besides the availability of language choice in stereo and satellite broadcasts, digital video discs (DVDs) provide the choice between languages *and* adaptation methods while watching movies (Rose, 2000). The upcoming introduction of digital television broadcasts also provides ample opportunity to include different languages and/or adaptation methods with the digital signal. Of course, making different languages and adaptation methods available at the production stage asks for a high investment of time and money, but when the product is ready, it can easily be distributed on a wide scale. Once viewers get accustomed to both adaptation methods, it is possible that their preference will change. In any case, television viewers in the EU – in particular those living in dubbing countries – will be increasingly confronted with the practical advantages and disadvantages of both adaption methods.

Μετάφραση

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της μεταγλώττισης και του υποτιτλισμού

- Cees M. Koolstra, Allerd L. Peeters και Herman Spinhof

Περίληψη

Η μεταγλώττιση και ο υποτιτλισμός είναι οι πιο συνηθισμένες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη διάθεση ξενόγλωσσων τηλεοπτικών προγραμμάτων σε μία χώρα με διαφορετική γλώσσα. Κάθε μία από αυτές τις μεθόδους προσαρμογής έχει τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Αυτό το άρθρο παρέχει ένα κατάλογο πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων των μεθόδων αυτών, χρησιμοποιώντας ως βάση αυτά τα τρία ερωτήματα: Με ποια μέθοδο μπορούν να μεταδοθούν καλύτερα οι πληροφορίες; Ποια είναι τα αισθητικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της κάθε μεθόδου; Ποιες ικανότητες αποκτούν οι θεατές αν χρησιμοποιηθεί μία από τις δύο μεθόδους; Οι απαντήσεις που έχουν δοθεί στις ερωτήσεις αυτές έχουν βασιστεί όσο γίνεται περισσότερο σε αποτελέσματα από την εμπειρική έρευνα πάνω στη μεταγλώττιση και τον υποτιτλισμό. Το συμπέρασμα που συνάγεται είναι ότι για κάποια πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα δεν υπάρχει κανένα εμπειρικό στοιχείο. Όσον αφορά κάποια άλλα πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα, το αν ένα επιχείρημα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη εξαρτάται από το θεατή, τον τύπο του τηλεοπτικού προγράμματος και τον τρόπο με τον οποίο έχει μεταγλωττιστεί ή υποτιτλιστεί.

Λέξεις κλειδιά: αισθητική εκτίμηση των τηλεοπτικών προγραμμάτων, αντίληψη των τηλεοπτικών προγραμμάτων, μεταγλώττιση, εκμάθηση ξένων γλωσσών, υποτιτλισμός.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν εισαχθεί πολλά τηλεοπτικά προγράμματα από χώρες με διαφορετική γλώσσα. Στην Ολλανδία, για παράδειγμα, περίπου το ένα τρίτο των τηλεοπτικών προγραμμάτων προέρχονται από το εξωτερικό (Luyken et al., 1991; Spinhof και Peeters, 1999). Για τη διάθεση ξενόγλωσσων τηλεοπτικών προγραμμάτων σε μία χώρα με διαφορετική γλώσσα, δύο είναι οι πιο δημοφιλείς μέθοδοι προσαρμογής: ο υποτιτλισμός και η μεταγλώττιση (Kilborn, 1993). Υπάρχουν τρεις ακόμα μέθοδοι προσαρμογής που χρησιμοποιούνται με μικρότερη συχνότητα και αυτές εφαρμόζονται μόνο σε πολύ λίγα και συγκεκριμένου τύπου προγράμματα. Αυτές οι μέθοδοι είναι: η αφήγηση εκτός οθόνης σε προγράμματα στα οποία ήδη υπάρχουν σχόλια στη γλώσσα-πηγή εκτός οθόνης, το σπικάζ σε δελτία ειδήσεων, και οι διάτιτλοι, οι οποίοι εστιάζουν σε πληροφορίες που προέρχονται από εικόνες κυρίως στα ντοκιμαντέρ και σε εκπαιδευτικά προγράμματα. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπάρχει διαφορετική προσέγγιση όσον αφορά τη χρήση των δύο πιο γνωστών μεθόδων προσαρμογής (Danan, 1989; Luyken et al., 1991). Η Αυστρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Ισπανία υποστηρίζουν τη χρήση της μεταγλώττισης, ενώ το Βέλγιο, η Δανία, η Φιλανδία, η Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Πορτογαλία και η

Σουηδία τον υποτιτλισμό. Στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία χρησιμοποιούνται και οι δύο μέθοδοι προσαρμογής (Kilborn, 1993).

Λειτουργικές είναι και οι δύο μέθοδοι προσαρμογής. Όχι μόνο οι μεταφραστές, σε αυτή τη περίπτωση οι υποτιτλιστές και οι μεταγλωττιστές, αλλά και οι θεατές είναι εξοικειωμένοι με τη μέθοδο που χρησιμοποιείται στη χώρα τους. Επιπλέον, τόσο οι χώρες που χρησιμοποιούν τον υποτιτλισμό όσο κι εκείνες που χρησιμοποιούν τη μεταγλώττιση πιστεύουν ακράδαντα ότι η δική τους μέθοδος είναι η καλύτερη (Bruls και Kerkman, 1989; Kilborn; 1993; Luyken et al., 1991; Spinhof και Peeters, 1999). Το πιο συνηθισμένο επιχείρημα υπέρ της επιλογής της μεταγλώττισης είναι ότι η παρακολούθηση των μεταγλωττισμένων προγραμμάτων είναι πιο εύκολη επειδή οι θεατές δεν πρέπει να διαβάζουν ενώ παρακολουθούν. Από την πλευρά των υποτιτλιστών υποστηρίζεται ότι ένα μεγάλο μειονέκτημα της μεταγλώττισης είναι έλλειψη του συγχρονισμού των χειλιών και της φωνής ενώ ο υποτιτλισμός αφήνει ανέπαφες τις πραγματικές φωνές των ηθοποιών. Εκτός από αυτά τα επιχειρήματα υπέρ ή κατά του υποτιτλισμού ή της μεταγλώττισης, υπάρχουν και άλλα επιχειρήματα που αναφέρονται σε συζητήσεις ανάμεσα σε υποστηρικτές της μίας ή της άλλης μεθόδου. Κάποιες φορές τα επιχειρήματα βασίζονται σε προκαταλήψεις, άλλες φορές είναι υπερβολικά και πολύ συχνά (σκοπίμως) δε λαμβάνονται υπόψη. Ακόμα, πρέπει να σημειωθεί ότι κάποιες φορές ασκείται αρνητική κριτική στον υποτιτλισμό ή στη μεταγλώττιση με επιχειρήματα που δε σχετίζονται με τη μέθοδο προσαρμογής αλλά με τη κακή μετάφραση των πρωτότυπων κειμένων. Επειδή μεταφραστικά λάθη μπορούν να προκύψουν και στον υποτιτλισμό και στη μεταγλώττιση, στα θετικά και αρνητικά των μεθόδων προσαρμογής μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο τα μεταφραστικά προβλήματα, τα οποία έχουν προκληθεί από την ειδική φύση της κάθε μεθόδου (όπως οι πολύ περιληπτικοί υπότιτλοι και ο συγχρονισμός των χειλιών στην περίπτωση της μεταγλώττισης).

Στο παρόν άρθρο, προσπαθούμε να καταλογογραφήσουμε όλα τα συνήθη ή μη επιχειρήματα, τα οποία βασίζονται στην προσαρμογή. Γι αυτόν το σκοπό, έχει χρησιμοποιηθεί βιβλιογραφία που πραγματεύεται τα υπέρ και τα κατά της μεταγλώττισης και του υποτιτλισμού και συγκεκριμένα οι εργασίες των Bruls Kerkman (1989) και Luyken et al. (1991), όπως επίσης και τα αποτελέσματα μίας δημοσκόπησης (Spinhof and Peeters, 1999). Έχει καθοριστεί εκ των προτέρων αν το κάθε επιχείρημα έχει ως βάση του την εμπειρική έρευνα ή όχι. Όποτε είναι δυνατό αναφερόμαστε σε έρευνες, στις οποίες οι δύο μέθοδοι προσαρμογής συγκρίνονται λεπτομερώς. Σε πολλές περιπτώσεις, όμως, είμαστε αναγκασμένοι να στραφούμε σε «έμμεσα στοιχεία» ή στην κοινή λογική. Στην κριτική των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων χρησιμοποιούμε μία ταξινόμηση που αφορά τρία αντικείμενα. Τα αντικείμενα αυτά είναι:

1. Η επεξεργασία πληροφοριών. Μέσω ποιας μεθόδου προσαρμογής μεταδίδεται η πληροφορία καλύτερα;
2. Η αισθητική. Ποια μέθοδος προσαρμογής οδηγεί στην καλύτερη εκτίμηση των τηλεοπτικών προγραμμάτων από τους θεατές;

3. Τα μαθησιακά αποτελέσματα. Ποιες δεξιότητες αποκτούν οι θεατές από τη χρήση της μίας εκ των δύο μεθόδων προσαρμογής;

Στον επίλογο και το σχολιασμό θα παρουσιάσουμε μία σύντομη επισκόπηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων που έχουμε συζητήσει. Ακολούθως, θα προσπαθήσουμε να κάνουμε έναν απολογισμό υπολογίζοντας το βαθμό που μπορούν να ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κατά τη σύγκριση των δύο μεθόδων προσαρμογής.

Επεξεργασία πληροφοριών

Η προσαρμογή των προγραμμάτων μέσω του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης μπορεί να έχει συνέπειες στη μετάδοση των πληροφοριών εξαιτίας διάφορων λόγων. Πρώτον, με καμία από τις δύο μεθόδους δεν είναι δυνατόν να μεταφραστεί το πρωτότυπο κείμενο λέξη προς λέξη. Κατά τη διαδικασία του υποτιτλισμού οι πληροφορίες συχνά πρέπει να συμπυκνθούν γιατί ο χώρος είναι περιορισμένος και δεν είναι αρκετός για να χωρέσει τη μετάφραση όλων των λέξεων που λέγονται. Στη μεταγλώττιση υπάρχει, επίσης, ο περιορισμός ότι τα κείμενα της πρέπει να φαίνεται ότι όντως λέγονται από τον ομιλητή της οθόνης. Δεύτερον, κατά τη διαδικασία της μεταγλώττισης απομακρύνεται η πρωτότυπη μουσική επένδυση, ενώ με τον υποτιτλισμό καλύπτεται μέρος της εικόνας από το κείμενο. Τέλος, ο τρόπος επεξεργασίας των πληροφοριών από τους θεατές είναι εντελώς διαφορετικός στον κάθε τρόπο προσαρμογής. Στην περίπτωση των μεταγλωττισμένων προγραμμάτων οι θεατές πρέπει να ακούσουν την πληροφορία και στην περίπτωση των υποτιτλισμένων προγραμμάτων πρέπει να τη διαβάσουν.

Όσον αφορά τις συνέπειες από την επεξεργασία των πληροφοριών θα παρουσιάσουμε 12 πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Τα πρώτα τρία σχετίζονται με το γεγονός ότι και με τις δύο μεθόδους η μετάφραση πρέπει να προσαρμοστεί στην πληροφορία που παρέχεται στην οθόνη, τα επόμενα τέσσερα με το γεγονός ότι είτε ένα μέρος της εικόνας είτε του πρωτότυπου ήχου αφαιρείται και τα τελευταία πέντε με το γεγονός ότι ο θεατής διαβάζει ή ακούει τα κείμενα.

Σύμπτυξη

Για να καθοριστεί ο χρόνος που θα προβληθεί ένας υπότιτλος στην οθόνη υπάρχει ο κανόνας των έξι δευτερολέπτων σύμφωνα με τον οποίο ο μεγαλύτερος δυνατός υπότιτλος δύο σειρών που περιλαμβάνει 64 χαρακτήρες (συμπεριλαμβανομένων των κενών) εμφανίζεται στην οθόνη για έξι δευτερόλεπτα (e.g. Gielen και d'Ydewalle, 1989; Minchinton, 1987). Όταν ένας υπότιτλος περιλαμβάνει λιγότερους χαρακτήρες τότε ο χρόνος εμφάνισης του στην οθόνη μειώνεται αναλογικά. Για παράδειγμα, ένας υπότιτλος που περιλαμβάνει 32 χαρακτήρες θα εμφανιστεί για τρία δευτερόλεπτα. Ο ρυθμός παρουσίασης είναι 10 χαρακτήρες, ή περίπου 2 λέξεις, ανά δευτερόλεπτο. Στο μέσο ρυθμό ομιλίας μπορούν να ειπωθούν λίγο παραπάνω από δύο λέξεις ανά δευτερόλεπτο. Έτσι λοιπόν, το κείμενο, στις περισσότερες περιπτώσεις, πρέπει να συμπυκνωθεί. Για παράδειγμα, περίπου το 30% του ομιλούμενου κειμένου ενός

αγγλόφωνου προγράμματος δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στους ολλανδικούς υπότιτλους (H. Reid, pers. comm.). Κατά τη διαδικασία της σύμπτυξης, οι υποτιτλιστές θα προσπαθήσουν να προσαρμόσουν τα πρωτότυπα ομιλούμενα κείμενα χωρίς να απορρίψουν κάποια πληροφορία που είναι απαραίτητη για την κατανόηση του θεατή. Εάν αυτό δεν επιτευχθεί, οι θεατές θα λάβουν λιγότερες πληροφορίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, όμως, οι έμπειροι υποτιτλιστές είναι ικανοί να παράγουν μεταφράσεις που είναι ίσης αξίας με το αρχικό κείμενο χωρίς η σύμπτυξη να οδηγήσει σε απώλεια πληροφοριών.

Συνοπτικότητα

Επομένως, πρέπει να σημειωθεί ότι τις περισσότερες φορές οι πληροφορίες των υποτίτλων έχουν την ίδια πληροφοριακή αξία με τα πρωτότυπα ομιλούμενα κείμενα. Παρόλα αυτά η απώλεια των πληροφοριών δε μπορεί πάντα να αποφευχθεί. Από την άλλη πλευρά πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι η προσαρμογή μπορεί να οδηγήσει στην παροχή περισσότερων πληροφοριών στην περίπτωση που οι πληροφορίες παρουσιάζονται πιο καθαρά και συνοπτικά απ' ότι στο πρωτότυπο ομιλούμενο κείμενο.

Προσαρμογή στη διάρκεια του λόγου

Σε γενικές γραμμές, η σύμπτυξη δεν κρίνεται απαραίτητη κατά τη μεταγλώττιση (Luyken et al., 1991). Ο ρυθμός ομιλίας στις περισσότερες γλώσσες δεν αλλάζει τόσο σημαντικά, όσο θα μπορούσε να φανταστεί κάποιος έχοντας υπόψη του υποκειμενικά κριτήρια (Marsi, 1999) και παρόλο που κάποια γλώσσα ίσως είναι πιο μακροσκελής από κάποια άλλη, οι διαφορές τους δεν είναι μεγάλες. Επομένως, ένας θεατής που παρακολουθεί την μεταγλωττισμένη εκδοχή ενός τηλεοπτικού προγράμματος σπανιότερα θα λάβει ανεπαρκείς πληροφορίες σε σύγκριση με τον υποτιτλισμό. Όμως, και πάλι μπορεί να προκύψει πρόβλημα χώρου στη μεταγλώττιση στο επίπεδο των μεμονομένων προτάσεων. Ένα παράδειγμα είναι όταν μία περιεκτική έκφραση στην πρωτότυπη γλώσσα πρέπει να αναλυθεί σε περισσότερες λέξεις στη γλώσσα-στόχο. Πιθανό είναι να εμφανιστεί και το ακριβώς αντίθετο πρόβλημα, όταν δηλαδή το μεταφρασμένο κείμενο πρέπει να επεκταθεί επειδή ο ομιλητής της σκηνης μιλάει ακόμα, ενώ η μετάφραση είναι απλή και σύντομη. Τα δύο αυτά προβλήματα χώρου μπορούν να προκύψουν μόνο δευτερευόντως, και ακόμα και αν προκύψουν σπάνια οδηγούν στην μετάδοση μη επαρκών πληροφοριών για την κατανόηση του προγράμματος από τον θεατή.

Περιττολογία

Σε ειδικές περιπτώσεις εμφανίζονται υπότιτλοι ακόμα και στην ίδια γλώσσα με το πρωτότυπο προφορικό κείμενο. Αυτού του είδους οι υπότιτλοι, οι οποίοι παρέχονται μέσω του τελετέξτ, χρησιμοποιούνται για να μπορέσουν οι κωφοί και οι βαρήκοοι να παρακολουθήσουν τηλεοπτικά προγράμματα. Ολλανδικοί, φλαμανδικοί και βρετανικοί δημόσιοι σταθμοί χρησιμοποιούν τη σελίδα 888 του τελετέξτ γι αυτόν το σκοπό. Δευτερευόντως, ορισμένοι σταθμοί, όπως το γαλλικό κανάλι TV5, παρέχουν «κανονικούς» υπότιτλους στην πρωτότυπη γλώσσα σε συνδυασμό με τη μουσική

επένδυση. Σε αυτήν την περίπτωση, παρέχονται στους θεατές που δεν έχουν προβλήματα ακοής συμπληρωματικές πληροφορίες που αποτελούνται και από ήχο και από κείμενο. Η παροχή τέτοιου είδους συμπληρωματικών πληροφοριών δεν είναι δυνατόν να υπάρξει σε υποτιτλισμένα προγράμματα. Όταν η ομιλούμενη ξένη γλώσσα είναι εντελώς άγνωστη στους θεατές, η κατανόηση των προφορικά παρεχόμενων πληροφοριών εξαρτάται άμεσα από την ανάγνωση των υποτίτλων στη δική τους γλώσσα. Όμως, ειδικά στην Ευρώπη, πολλά από τα ξένα προγράμματα προέρχονται από αγγλόφωνες χώρες ή από γειτονικές χώρες με παρόμοια γλώσσα. Εξαιτίας της γλωσσικής προτίμησης, της μόρφωσης από το σχολείο και της εμπειρίας, κάποιοι θεατές γνωρίζουν σε μικρό βαθμό την πρωτότυπη γλώσσα του υποτιτλισμένου προγράμματος, κάτι που τους καθιστά ικανούς να μάθουν κάποιες λέξεις από την ομιλούμενη γλώσσα. Ενδείξεις που αποδεικνύουν ότι οι θεατές, όντως, ακούν και καταλαβαίνουν μέρος από τη ξένη ομιλούμενη γλώσσα, παρέχονται από εμπειρίες παρμένες από την καθημερινή ζωή. Τέτοια παραδείγματα είναι τα εξής: η παρατήρηση ενός αμετάφραστου αστείου στον πρωτότυπο διάλογο ή η παρατήρηση της εξαιρετικά καλής ή κακής μετάφρασης του πρωτότυπου ομιλούμενου κειμένου.

Επιπρόσθετα στοιχεία για το γεγονός ότι οι θεατές όντως ακούν τους διαλόγους των υποτιτλισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων παρέχονται από πειραματικές μελέτες κατά τις οποίες, οι θεατές κλήθηκαν να εκτελέσουν και μία δεύτερη δραστηριότητα ενώ παρακολουθούσαν τηλεόραση (εκτός της παρακολούθησης της τηλεόρασης οι θεατές έπρεπε να εκτελούν και μία δεύτερη δραστηριότητα). Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το πείραμα του Sohl (1989), το οποίο σύμφωνα με το χρόνο αντίδρασης των φακών μπόρεσε να μετρήσει την προσπάθεια που καταβάλλεται από κάποιον θεατή για να παρακολουθήσει ένα τηλεοπτικό πρόγραμμα. Θεωρείται, ότι όταν ο χρόνος αντίδρασης του φακού ήταν πιο αργός καταβλήθηκε περισσότερη προσπάθεια για την επεξεργασία των πληροφοριών. Η σύγκριση έγινε ανάμεσα σε τρία ίδια τμήματα τηλεοπτικών προγραμμάτων, τα οποία είχαν δοθεί με διαφορετικές εκδοχές: (1) με διαθέσιμους υπότιτλους και ομιλία, (2) χωρίς υπότιτλους και (3) χωρίς υπότιτλους και ομιλία. Οι πιο αργοί χρόνοι αντιδράσεως παρατηρήθηκαν εκεί που υπήρχαν υπότιτλοι και ομιλία (1), υποδεικνύοντας ότι οι θεατές όντως παρακολουθούν τις ακουστικές πληροφορίες των υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Η υπόθεση ότι οι θεατές είναι ικανοί να χρησιμοποιούν τις περιττές ομιλούμενες πληροφορίες της μουσικής επένδυσης προέρχεται από μια έρευνα, η οποία διερευνά αν οι θεατές μπορούν ή δε μπορούν να μάθουν λέξεις από μία ξένη γλώσσα καθώς παρακολουθούν υποτιτλισμένα τηλεοπτικά προγράμματα. Παιδιά (d'Ydewalle and Pavakanum, 1999; Koolstra and Beentjes, 1999) όπως και ενήλικες (d'Ydewalle and Pavakanum, 1995, 1997; Pavakanum and d'Ydewalle, 1992) φαίνεται ότι είναι ικανοί να μάθουν το νόημα μίας λέξης ενώ παρακολουθούν υποτιτλισμένα προγράμματα. Οι θεατές των υποτιτλισμένων προγραμμάτων μπορούν, επομένως, να αποκομίσουν γνώσεις από τον «πλεονασμό» των υποτίτλων και του ομιλούμενου κειμένου. Πρέπει να σημειωθεί, ότι η λέξη «πλεονασμός» χρησιμοποιείται συχνά όταν είναι προβλέψιμα συγκεκριμένα στοιχεία μέσα σε ένα σύστημα πληροφοριών, έχοντας ως δεδομένο τη διαθεσιμότητα άλλων στοιχείων μέσα στο ίδιο σύστημα. Στην περίπτωση των υποτιτλισμένων

προγραμμάτων ο πλεονασμός ανιχνεύεται στο γεγονός ότι οι ίδιες πληροφορίες προσφέρονται δύο φορές, δηλαδή με δύο διαφορετικούς τύπους ερεθισμάτων (d'Ydewalle and Gielen, 1992). Αυτή η πληροφορία συμπληρώνεται από τις πληροφορίες της (κινούμενης) εικόνας, έτσι, οι θεατές έχουν στη διάθεση τους «πολυκαναλικές» δυνατότητες επεξεργασίας πληροφοριών (Kooststra and Beentjes, 1999).

Παραποίηση και λογοκρισία

Επειδή κατά τη μεταγλώττιση το πρωτότυπο προφορικό κείμενο αφαιρείται εντελώς, ο θεατής δεν έχει στη διάθεση του τις πληροφορίες που παρέχονται σε αυτό. Ένα αρνητικό αυτού είναι ότι οι θεατές στις χώρες που γίνεται μεταγλώττιση είναι πιο ευάλωτοι στην παραποίηση και τη λογοκρισία σε σχέση με τους θεατές των χωρών που χρησιμοποιείται ο υποτιτλισμός. Στα μεταγλωττισμένα προγράμματα δεν υπάρχει κανένας τρόπος ελέγχου της μετάφρασης σε σχέση με το αρχικό κείμενο, εκτός και αν κάποιος θεατής ξέρει να διαβάζει τέλεια τα χείλη στη ξένη γλώσσα. Λογοκρισία μπορεί να προκύψει και στον υποτιτλισμό, όμως είναι αδύνατο να ξεφύγει της προσοχής ενός προσεκτικού θεατή. Ένα παράδειγμα άσκησης λογοκρισίας στον υποτιτλισμό είναι στην ολλανδική μετάδοση της ταινίας *Against All Odds* (T. Hackford), όπου η πρόταση «κόντεψε να μου κόψει τα μπαλάκια» μεταφράστηκε ως «κόντεψε να μου τα κόψει» (Bruls και Kerkman, 1988).

Εύκολη προσαρμογή

Η δυνατότητα της προσαρμογής των πρωτότυπων κείμενων μέσω της μεταγλώττισης έχει κι αυτή τα θετικά της. Όταν ένα αστείο δε μπορεί να μεταφραστεί στη γλώσσα-στόχο, τότε μπορεί να επινοηθεί ένα εντελώς διαφορετικό αστείο που αρμόζει στην κάθε περίπτωση. Η μεταγλώττιση παρέχει επίσης τη δυνατότητα παροχής πληροφοριών, οι οποίες δεν υπάρχουν στο πρωτότυπο προφορικό κείμενο, σε περίπτωση που το περιεχόμενο του πρωτότυπου προγράμματος είναι άγνωστο στο κοινό-στόχο (Kilborn, 1993). Οι υποτιτλιστές έχουν, επίσης, τη δυνατότητα να προσαρμόσουν τα πρωτότυπα κείμενα τους, είναι όμως πολύ πιο περιορισμένοι από τους μεταγλωττιστές επειδή οι θεατές των υποτιτλισμένων προγραμμάτων μπορούν εύκολα να ελέγξουν τη σχέση της προσαρμογής με το πρωτότυπο.

Περιορισμένη ορατότητα

Οι υπότιτλοι θεωρείται ότι εμποδίζουν την επεξεργασία των πληροφοριών, επειδή μειώνουν την επιφάνεια της εικόνας που είναι ορατή (van Driel, 1983). Σε πρακτικό επίπεδο, όμως, η ορατότητα της οθόνης από του θεατές μετά βίας παρεμποδίζεται. Πρώτον, τα πιο σημαντικά γεγονότα θεωρείται ότι διαδραματίζονται στο κέντρο της οθόνης, ενώ οι υπότιτλοι παρουσιάζονται στο κάτω μέρος. Δεύτερον, οι υπότιτλοι δεν εμφανίζονται συνεχώς, ακόμα όμως και όταν εμφανίζονται, οι θεατές μπορούν να δουν το μεγαλύτερο μέρος της οθόνης πίσω από τους υπότιτλους. Το πρόβλημα προκύπτει όταν το πρόγραμμα παρουσιάζει υπότιτλους και στην αρχική γλώσσα, όπου συνήθως

αναφέρεται το όνομα και το επάγγελμα του ομιλητή. Σε αυτή την περίπτωση, είναι δύσκολο να διαβάσει κάποιος το κείμενο γιατί ο ένας υπότιτλος καλύπτει τον άλλο.

Απόσπαση της προσοχής από την οθόνη

Ένα ακόμα μειονέκτημα της χρήσης των υποτίτλων, είναι ότι υπάρχει η πιθανότητα απόσπασης της προσοχής των θεατών από την οθόνη. Για την παρακολούθηση ενός υποτιτλισμένου προγράμματος οι θεατές καλούνται να εναλλάσσουν την προσοχή τους μεταξύ της εικόνας και των υποτίτλων (να παρακολουθήσουν οι θεατές ένα πρόγραμμα, πρέπει να εναλλάσσουν την προσοχή τους στην εικόνα και στους υπότιτλους). Όταν ο θεατής έχει επικεντρώσει την προσοχή του στους υπότιτλους, μπορεί να μην λάβει τις πληροφορίες που παρέχονται από την εικόνα. Ωστόσο, αυτή η συνέπεια δεν έχει αποδειχθεί ποτέ εμπειρικά. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που μας οδηγούν στην υπόθεση ότι η εναλλαγή της προσοχής από τους υπότιτλους στην εικόνα και αντίστροφα συμβαίνει αυτόματα και χωρίς προσπάθεια (e.g d'Ydewalle et al., 1987). Σύμφωνα με ένα πείραμα καταγραφής των κινήσεων του ματιού που διεξήχθη από τον Gielen (1988), οι θεατές όταν παρακολουθούν ένα πρόγραμμα με υπότιτλους, χρησιμοποιούν μία «στρατηγική παρακολούθησης», σύμφωνα με την οποία το μάτι επικεντρώνεται κυρίως στην περιοχή πάνω από τους υπότιτλους. Η συγκεκριμένη τακτική διευκολύνει την παρακολούθηση των πιο σημαντικών γεγονότων της εικόνας και την ανάγνωση των υποτίτλων, τα οποία λαμβάνουν χώρα σχεδόν ταυτόχρονα.

Παράλληλες δραστηριότητες

Η παρακολούθηση των μεταγλωττισμένων προγραμμάτων είναι ευκολότερη, επειδή δεν απαιτούν ανάγνωση παρά μόνο ακοή. Η ακρόαση ενός μεταγλωττισμένου προγράμματος δεν παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία, ακόμα και στην περίπτωση που κάποιος ταυτόχρονα διαβάζει μία εφημερίδα. Μία ολλανδική έρευνα για τη διαχείριση του χρόνου (Huysmans et de Haan, 2001) έδειξε ότι 23% των φορών που κάποιος θεατής κάθεται μπροστά από μία οθόνη ταυτόχρονα εκτελεί και μία άλλη δραστηριότητα. Όταν, για παράδειγμα, ένα άτομο είναι απασχολημένο επειδή διαβάζει μία εφημερίδα, δε μπορεί να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην εξέλιξη των γεγονότων ενός τηλεοπτικού προγράμματος. Όταν η ακουστική πληροφορία μπορεί να το δικαιολογήσει, η κύρια δραστηριότητα μπορεί να σταματήσει και η πλήρης προσοχή να στραφεί στην οθόνη. Η περιορισμένη προσοχή στην τηλεόραση μπορεί, ακόμα, να προκύψει όταν η παρακολούθηση τηλεόρασης είναι να μεν η κύρια δραστηριότητα αλλά ταυτόχρονα συνδυάζεται με μία άλλη. Είναι άγνωστο το πόσες φορές οι θεατές συνδυάζουν την παρακολούθηση τηλεόρασης με κάποια άλλη δραστηριότητα, αλλά στα μεταγλωττισμένα προγράμματα ο θεατής ακόμα και όταν δεν παρακολουθεί την τηλεόραση μπορεί μέσω της μουσικής επένδυσης να ακούει τη συνέχεια τους. Θεωρητικά, είναι δυνατόν κάποιος να παρακολουθήσει τα υποτιτλισμένα προγράμματα με τον ίδιο τρόπο αλλά αυτή η στρατηγική φαίνεται να είναι δυσκολότερη, επειδή οι θεατές δε γνωρίζουν τόσο καλά τη ξένη γλώσσα όσο τη μητρική τους.

Ήχοι από το περιβάλλον

Σε αντίθεση με το επιχείρημα ότι κάποιος μπορεί να παρακολουθήσει τα μεταγλωττισμένα προγράμματα μέσω της μουσικής επένδυσης υπάρχει το μειονέκτημα ότι ο ήχος της τηλεόρασης μπορεί να καλύπτεται από άλλους ήχους στο δωμάτιο, όπως η φασαρία από τη συζήτηση άλλων μελών της οικογένειας. Σε περιβάλλοντα με φασαρία, μπορεί κάποιος να παρακολουθήσει με μεγαλύτερη ευκολία υποτιτλισμένα προγράμματα σε σχέση με τα μεταγλωττισμένα.

Πνευματική προσπάθεια

Μερικές φορές, θεωρείται ότι η παρακολούθηση υποτιτλισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων χρειάζεται περισσότερη πνευματική προσπάθεια σε σχέση με την παρακολούθηση ενός μεταγλωττισμένου προγράμματος. Αυτό συμβαίνει επειδή ένας θεατής δεν είναι απασχολημένος μόνο με τη παρακολούθηση και την ακρόαση αλλά και με την ανάγνωση ταυτόχρονα. Σύμφωνα με τον Marleau (1982), η ανάγνωση απαιτεί τόσο πολλή ενέργεια που οι θεατές κινηματογραφικών ταινιών στη Γαλλία έφευγαν από το σινεμά εξουθενωμένοι μετά από την παρακολούθηση μίας υποτιτλισμένης ταινίας. Οι θεατές θα μπορούσαν να αγνοήσουν τους υπότιτλους και να εστιάσουν την προσοχή τους στις κινούμενες εικόνες, οι οποίες κυριαρχούσαν όπως σε όλες τις ταινίες, και φαίνεται να παρέχουν τα πιο σημαντικά στοιχεία για την καλή κατανόηση του τηλεοπτικού προγράμματος ή της ταινίας (e.g Hayes και Birnbaum, 1980; Pezdek και Stevens, 1984). Όμως, μελέτες καταγραφής των κινήσεων του ματιού έχουν δείξει ότι η ανάγνωση των υποτίτλων δε μπορεί να μη λάβει χώρα και ότι αυτό είναι μία αυτόματη συμπεριφορά (e.g dYdewalle et al., 1991). Με το που εμφανιστεί ένας υπότιτλος στην οθόνη η προσοχή του θεατή στρέφεται αμέσως εκεί (d'Ydewalle et al., 1987). Η επίρεια των υποτίτλων είναι τόσο μεγάλη, που οι θεατές εστιάζουν την προσοχή τους εκεί ακόμα και όταν είναι σε κάποια άγνωστη ξένη γλώσσα (d'Ydewalle et al., 1991), όπως επίσης στους υπότιτλους εκείνων των προγραμμάτων, τα οποία συμπεριλαμβάνουν ταυτόχρονα μουσική επένδυση και υπότιτλους στη μητρική γλώσσα των θεατών (d'Ydewalle et al., 1987).

Απόδοση

Επειδή η ανάγνωση των υποτίτλων γίνεται πιο γρήγορα απ' ό,τι την ακρόαση (d'Ydewalle et al., 1991) φαίνεται ότι η απόδοση των πληροφοριών στα υποτιτλισμένα προγράμματα γίνεται επίσης πιο γρήγορα. Οι θεατές, επίσης, έχουν τη δυνατότητα να ξαναδιαβάσουν τους υπότιτλους για όσο χρόνο είναι διαθέσιμοι στην οθόνη.

Δύο έρευνες σχετικά με την αναγνώριση των υποτίτλων έχουν υποδείξει ότι, πράγματι, η επεξεργασία των υποτίτλων γίνεται αποτελεσματικά. Σε μία έρευνα που διεξήχθη από το Gielen (1998), η ικανότητα της αναγνώρισης μετρήθηκε με ένα τεστ πολλαπλής επιλογής αμέσως μετά την παρακολούθηση ενός υποτιτλισμένου προγράμματος. Αυτό το τεστ περιλάμβανε ένα σωστό υπότιτλο και τρεις παρεμφερείς εναλλακτικές επιλογές. Οι ενήλικοι θεατές επέλεξαν το σωστό υπότιτλο σε ποσοστό 97%. Σε μία άλλη έρευνα, αυτή τη φορά του Koolstra et al. (1999), η οποία μέτρησε την ικανότητα

αναγνώρισης με όμοιο τρόπο αλλά αυτή τη φορά σε παιδιά βρέθηκε ότι ακόμα και οι νεότεροι ήταν αρκετά ικανοί να αναγνωρίσουν τους υπότιτλους που μόλις είχαν δει στην τηλεόραση. Η ικανότητα της αναγνώρισης φάνηκε να αυξάνεται αναλογικά με την ηλικία (και το επίπεδο της ικανότητας ανάγνωσης): παιδιά από τη δευτέρα, την τετάρτη και την έκτη δημοτικού επέλεξαν το σωστό υπότιτλο σε ποσοστό 51%, 71% και 83% αντίστοιχα.

Η επεξεργασία των πληροφοριών των υποτίτλων φαίνεται ότι γίνεται αποτελεσματικά, αλλά είναι οι πληροφορίες τόσο αποτελεσματικές όσο αυτές που παρέχονται στη μεταγλώττιση; Έχουν διεξαχθεί τρεις έρευνες, στις οποίες έγινε αναλυτική σύγκριση υποτιτλισμένων και μεταγλωττισμένων προγραμμάτων όσον αφορά τη μετάδοση των πληροφοριών. Σε μία σουηδική έρευνα που διεξήχθη από τον von Feilitzen et al. (1979), βρέθηκε ότι τα παιδιά ηλικίας επτά έως έντεκα ετών αντιμετώπισαν περισσότερα προβλήματα στην κατανόηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων σε σχέση με τα μεταγλωττισμένα. Πρέπει να συμπεριληφθεί, ακόμα, ότι η επεξεργασία των πληροφοριών ενός υποτίτλου κατά την παρακολούθηση τηλεόρασης, την περίοδο που διεξήχθη η έρευνα, ήταν πολύ πιο δύσκολη απ' ό,τι σήμερα. Αυτό συμβαίνει επειδή στη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκαν ξεπερασμένες τεχνικές δημιουργίας υποτίτλων και ασπρόμαυρες τηλεοπτικές συσκευές. Μέσω των τεχνικών βελτιώσεων, όπως η έγχρωμη τηλεόραση με γράμματα που έχουν περισσότερη αντίθεση και η αυξημένη φωτεινότητα της εικόνας, έχει βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό η αναγνωσιμότητα των υποτίτλων σε σχέση με τις δύο προηγούμενες δεκαετίες.

Σε ένα πιο σύγχρονο ολλανδικό πείραμα, το οποίο διεξήχθη από τον Peter et al. (1998), ερευνήθηκε επίσης αν παιδιά της δευτέρας, της τετάρτης και της έκτης δημοτικού μπορούν να μάθουν περισσότερα από τα μεταγλωττισμένα αντί των υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Μετά από την παρακολούθηση μίας υποτιτλισμένης ή μίας μεταγλωττισμένης εκδοχής μίας αγγλόφωνης παιδικής ταινίας ρωτήθηκαν 4 είδη ερωτήσεων κατανόησης. Οι ερωτήσεις αφορούσαν (1) εικόνες που ήταν απαραίτητες για την κατανόηση της ιστορίας, (2) κείμενο που ήταν απαραίτητο για την κατανόηση της ιστορίας, (3) λεπτομέρειες στις εικόνες και (4) λεπτομέρειες στο κείμενο. Αντιθετικές απόψεις προέκυψαν κυρίως στις ερωτήσεις σχετικά με την κατανόηση λεπτομερειών στις εικόνες και στο κείμενο (3), (4): οι οπτικές αλλά και οι προφορικές πληροφορίες μεταβιβάστηκαν καλύτερα στο μεταγλωττισμένο παρά στο υποτιτλισμένο τηλεοπτικό πρόγραμμα. Κατά κύριο λόγο, αντίθετες απόψεις συναντήθηκαν ανάμεσα στα νεότερα παιδιά (δευτέρα δημοτικού). Τα παιδιά αυτής της ηλικίας αφότου παρακολούθησαν το μεταγλωττισμένο πρόγραμμα, δεν ανταποκρίθηκαν καλύτερα μόνο στις ερωτήσεις σχετικά με τις πληροφορίες που αφορούσαν τις λεπτομέρειες αλλά και στις απαραίτητες οπτικές πληροφορίες. Η εξήγηση των προβλημάτων της κατανόησης που είχε σχέση με τα υποτιτλισμένα προγράμματα δόθηκε ως εξής: οι οπτικές πληροφορίες (συμπεριλαμβανομένου και των λεπτομερειικών πληροφοριών) μεταβιβάζονται καλύτερα μέσω του μεταγλωττισμένου προγράμματος, επειδή οι θεατές έχουν χρόνο να κοιτάξουν καλά τις εικόνες μιας και δε χάνεται καθόλου χρόνος με την ανάγνωση των υποτίτλων. Κατά

την παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων, τα παιδιά που έχουν μόλις μάθει να διαβάζουν δε μπορούν να επεξεργαστούν τόσο καλά τις πολύ λεπτομερειακές κειμενικές πληροφορίες επειδή ο χρόνος δεν είναι πάντα αρκετός για να ολοκληρώσουν την ανάγνωση του υπότιτλου.

Ο Magnus et al. (1994) ερευνήσε κατά πόσο οι ενήλικες θεατές μπορούν να συγκρατήσουν περισσότερες πληροφορίες από την παρακολούθηση μεταγλωττισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων έναντι των υποτιτλισμένων. Και στις δύο περιπτώσεις έπρεπε να απαντηθούν ερωτήσεις σχετικά με τους διαλόγους και τις εικόνες. Αντίθετα με όλες τις προσδοκίες, οι θεατές μπόρεσαν να ανακαλέσουν ίδια ποσότητα πληροφοριών και από το υποτιτλισμένο και από το μεταγλωττισμένο τηλεοπτικό πρόγραμμα. Οι ερευνητές αναζήτησαν την εξήγηση στην καλύτερη απόδοση της επεξεργασμένης γραπτής πληροφορίας. Παρόλα αυτά, μπορούν να διεξαχθούν κάποιες παρατηρήσεις από αυτή τη μελέτη. Πρώτον, είναι αμφισβητήσιμο αν τα περίπου ίδια αποτελέσματα της επαναφοράς στη μνήμη των θεατών και στα δύο είδη προγραμμάτων μπορούν να αποδοθούν αποκλειστικά στο επιχείρημα της απόδοσης. Όλα τα θετικά και τα αρνητικά των δύο μεθόδων σχετικά με την επεξεργασία πληροφοριών, τα οποία έχουν αναφερθεί νωρίτερα ίσως παίζουν κάποιο ρόλο. Δεύτερον, η έρευνα δεν είχε να κάνει με την κατανόηση αλλά με την επαναφορά των πληροφοριών στη μνήμη των θεατών. Είναι πιθανό ότι το να ανακαλεί κάποιος πληροφορίες, κάτι που σημαίνει τη λεπτομερή αναπαραγωγή περιεχόμενου που έχει ήδη παρουσιαστεί, είναι πιο εύκολο από το να κατανοεί πραγματικά τις πληροφορίες. Εάν είχε ερευνηθεί η κατανόηση, ίσως να είχε διεξαχθεί το συμπέρασμα ότι η κατανόηση είναι πιο δύσκολη κατά την παρακολούθηση ενός υποτιτλισμένου προγράμματος σε σύγκριση με ένα μεταγλωττισμένο πρόγραμμα. Τρίτον, η μέθοδος της μεταγλώττισης που χρησιμοποιείται στο πειραματικό πρόγραμμα είναι διαφορετική από την «κανονική» μεταγλώττιση, επειδή χρησιμοποιήθηκε ένα σπικάζ στο οποίο ο ομιλητής διάβασε τα ίδια ακριβώς κείμενα με την υποτιτλισμένη εκδοχή. Η συμφωνία ανάμεσα στην περιγραφή και τους υπότιτλους, διευκόλυνε τη στατιστική σύγκριση ανάμεσα στις δύο μεθόδους προσαρμογής αλλά είναι αμφισβητήσιμη σε ότι αφορά τη οικολογική εγκυρότητα, επειδή τα γενικά περιγραφικά κείμενα που συνοδεύουν τηλεοπτικά προγράμματα είναι πολύ πιο εκτενή από αυτά των υποτίτλων.

Ανακεφαλαίωση

Οι θεατές μπορούν να επεξεργαστούν αρκετά καλά τα υποτιτλισμένα προγράμματα. Συνήθως, η απαραίτητη σύμπτυξη που σχετίζεται με την προσαρμογή του προφορικού κειμένου δεν οδηγεί σε προσφορά ανεπαρκών πληροφοριών και οι υπότιτλοι δεν τραβούν την προσοχή των θεατών από την εικόνα. Ακόμα και όταν ο ήχος της τηλεόρασης καλύπτεται από άλλους ήχους μέσα στο δωμάτιο, είναι εφικτή η παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Επειδή η ανάγνωση μπορεί να γίνει πιο γρήγορα απ' ό,τι η ακρόαση, η επεξεργασία των πληροφοριών είναι, επίσης, αποδοτική κατά την παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Οι θεατές μπορούν όμως να επεξεργαστούν πάρα πολύ καλά και τα μεταγλωττισμένα προγράμματα. Η ακρόαση ομιλούμενων κειμένων, συνεπώς, δεν έχει μεγάλες

πνευματικές απαιτήσεις επειδή οι θεατές δε χρειάζεται να διαβάσουν την ίδια στιγμή. Είναι αρκετά ευκολότερο να παρακολουθήσει κανείς μεταγλωττισμένα προγράμματα, ειδικά όταν η παρακολούθηση τηλεόρασης γίνεται ταυτόχρονα με μία άλλη δραστηριότητα. Ακριβώς, επειδή κατά τη μεταγλώττιση αφαιρείται εντελώς η πρωτότυπη μουσική επένδυση και οι διάλογοι μπορούν να προσαρμοστούν πολύ εύκολα, με το μειονέκτημα φυσικά ότι οι θεατές είναι πιο ευάλωτοι στην παραποίηση και τη λογοκρισία.

Αισθητική

Γενικά, φαίνεται ότι τα τηλεοπτικά προγράμματα μίας χώρας είναι πιο δημοφιλή στους κατοίκους της ίδιας χώρας σε σχέση με αυτά που έχουν εισαχθεί από το εξωτερικό. Για τη μεγαλύτερη δημοτικότητα αυτών των προγραμμάτων ευθύνεται κυρίως το περιεχόμενο, το οποίο είναι πιο κοντά στην τοπική κατάσταση και κουλτούρα απ' ό,τι τα ξένα προγράμματα. Δε μπορεί να αποκλειστεί, ακόμα, το γεγονός ότι τα υποτιτλισμένα και μεταγλωττισμένα προγράμματα θεωρούνται λιγότερο ελκυστικά εξαιτίας της προσαρμογής που έχουν υποστεί. Σε αυτό το μέρος, θα αναφερθούν επτά αισθητικά επιχειρήματα. Τα πρώτα δύο αφορούν το κατά πόσο η πρωτότυπη μουσική επένδυση διατηρείται, τα επόμενα δύο το γεγονός ότι με τον υποτιτλισμό καλύπτεται μέρος της εικόνας και τα τελευταία τρία το γεγονός ότι και με τις δύο μεθόδους προσαρμογής οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στην οθόνη πρέπει να προσαρμοστούν.

Γνησιότητα

Ένα πλεονέκτημα του υποτιτλισμού είναι ότι το πρόγραμμα είναι πιο «αληθινό» και σε σχέση με ένα μεταγλωττισμένο μοιάζει περισσότερο με το πρωτότυπο. Αυτό συμβαίνει επειδή ακούγεται η αληθινή φωνή των ηθοποιών, των παρουσιαστών κ.α. (Luyken, et al., 1991). Η μεταγλώττιση κατακρίνεται επειδή σε πάρα πολλά προγράμματα συμμετέχουν οι ίδιοι δημοφιλείς ηθοποιοί μεταγλωττίσεων και οι θεατές ακούν ξανά και ξανά τις ίδιες φωνές, ακόμα και αν ανήκουν σε εντελώς διαφορετικούς χαρακτήρες ή σε εντελώς διαφορετικά τηλεοπτικά προγράμματα (Groenewold, 1986). Επίσης, ένα μεγάλο μέρος της θεατρικής απόδοσης χάνεται επειδή δεν ακούγονται οι πραγματικές φωνές των ηθοποιών. Σε προγράμματα που δεν είναι προϊόντα φαντασίας, όπως τα δελτία ειδήσεων, όταν μεταγλωττίζεται η πρωτότυπη φωνή χάνεται το μη λεκτικό κομμάτι της παραγλωσσικής πληροφορίας. Ο τόνος με τον οποίο ένα υποκείμενο απαντάει σε μία ερώτηση ή κάνει μία παύση σε μία συγκεκριμένη στιγμή, είναι πολύ σημαντικός στην ερμηνεία του θεατή.

Οικειότητα (μέσω του ακούσματος της γλώσσας του κάθε θεατή)

Τα μεταγλωττισμένα προγράμματα, ίσως, φαίνονται πιο οικεία στον θεατή σε σχέση με τα υποτιτλισμένα, επειδή ο θεατής ακούει τη δική του γλώσσα (Mailhac, 2000). Πιθανώς, οι θεατές ταυτίζονται πιο εύκολα με αυτούς τους ηθοποιούς. Ακούγοντας τη δική τους γλώσσα, είναι επίσης πιθανό, οι θεατές να πιστεύουν ότι τα γεγονότα που παρουσιάζονται στην οθόνη είναι «φυσιολογικά» και ότι μπορούν να τοποθετηθούν

και στο δικό τους περιβάλλον. Σε χώρες, στις οποίες κάποιοι τηλεοπτικοί σταθμοί εκπέμπουν σε μία μειονοτική γλώσσα, η μεταγλώττιση παρέχει τη δυνατότητα να φέρουν αντιμέτωπους τους θεατές για μεγάλο χρονικό διάστημα με τους «όμορφους και πλούσιους» ήχους της δικής τους γλώσσας (Danan, 1989).

Προσθήκη υποτίτλων πάνω στις εικόνες

Ένα αισθητικό μειονέκτημα της χρήσης υποτίτλων είναι ότι «λεκιάζουν» την εικόνα (Ivarsson και Carroll, 1998). Συγκεκριμένα, σκηνοθέτες ταινιών, όπως για παράδειγμα ο Bernardo Bertolucci και ο Eric Romer, διαφωνούν με τη χρήση υποτίτλων επειδή προσπαθούν να παρουσιάσουν αισθητικά ελκυστικές εικόνες σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι οι τηλεοπτικοί παραγωγοί. Επιπροσθέτως, η τεχνική που χρησιμοποιείται για τον υποτιτλισμό ταινιών είναι πιο δραστική σε σχέση με αυτή των υποτιτλισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων. Όταν υποτιτλίζονται οι ταινίες χρησιμοποιείται ένα αντίγραφο της πρωτότυπης μαγνητοσκόπησης και με τη χρήση χημικών οπτικών τεχνικών και τεχνικών με λέιζερ αποτυπώνονται οι υπότιτλοι πάνω στην εικόνα (Ivarsson and Carroll, 1998). Αντίθετα, όταν υποτιτλίζονται τηλεοπτικά προγράμματα οι υπότιτλοι μεταδίδονται ξεχωριστά την ίδια στιγμή που γίνεται η μετάδοση και του τηλεοπτικού προγράμματος με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων, χωρίς να χρησιμοποιηθεί η πρωτότυπη μαγνητοσκόπηση.

Οι Peeters και van Merwijk (1995) διεξήγαγαν έναν πείραμα, το οποίο ερεύνησε τη θέση που θα έπρεπε να τοποθετηθούν οι υπότιτλοι πάνω στην οθόνη όταν οι θεατές παρακολουθούν παραγωγές τηλεοπτικών προγραμμάτων, τα οποία έχουν δημιουργηθεί για ευρεία οθόνη (16:9), στη ρύθμιση της «κλασσικής» οθόνης (4:3). Εξήντα συμμετέχοντες παρακολούθησαν τρεις εκδοχές ενός τηλεοπτικού προγράμματος στη ρύθμιση της κλασσικής οθόνης. Η πρώτη εκδοχή συμπεριλάμβανε τους υπότιτλους στην ενεργή οθόνη, στη δεύτερη οι υπότιτλοι βρίσκονταν στο μαύρο μέρος κάτω από την οθόνη και στην τρίτη, δημιουργήθηκε μία πλήρης οθόνη με την αφαίρεση κομματιών δεξιά και αριστερά της εικόνας (pan-scanning). Ο τρόπος της παρουσίασης άλλαξε συστηματικά. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να κρίνουν πόσο ελκυστικά είναι τα προγράμματα και η προσοχή τους δε στράφηκε καθόλου στο γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν διαφορετικές μέθοδοι προσαρμογής. Το κάθε πρόγραμμα εξετάστηκε με τριάντα περίπου διαφορετικές ερωτήσεις. Κάποια από τα θέματα αφορούσαν την ελκυστικότητα της εικόνας (Είναι ωραίο να παρακολουθεί κανείς το πρόγραμμα; Τι πιστεύετε για τα πλάνα;) κάποια άλλα θέματα είχαν να κάνουν με τη μουσική ενώ άλλα ήταν πολύ γενικά (Απολάυσατε την παρακολούθηση του προγράμματος;) Δε βρέθηκαν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις τρεις εκδοχές. Κατά τη διάρκεια της λήψης της αναφοράς από τους συμμετέχοντες φάνηκε ότι κανείς δεν παρατήρησε ότι οι υπότιτλοι παρουσιάστηκαν με τρεις διαφορετικούς τρόπους.

Ενότητα της εικόνας και του ήχου

Ένα άλλο αισθητικό επιχείρημα κατά του υποτιτλισμού είναι ότι χάνεται η καλλιτεχνική ενότητα της εικόνας και του ήχου όταν ο διάλογος παρουσιάζεται μέσω

κειμένων στην οθόνη. Σύμφωνα με τον Teunissen (HRC Handelsblatt 24 Απριλίου 1981 στο Bruls και Kerkman, 1988) ο υποτιτλισμός διαταράσσει την προσοχή, κάτι το οποίο καταργεί την οπτικοακουστική δύναμη του μέσου. Η παρουσίαση της μετάφρασης μέσω της μεταγλώττισης παραμένει εντός των ορίων του μέσου, ενώ ο υποτιτλισμός οδηγεί σε μία περιττή προσθήκη πάνω στην εικόνα. Αυτή η προσθήκη βλάπτει τη συνέχεια του μέσου και το μετατρέπει σε ένα είδος κινουμένου σχεδίου.

Περίπλοκες μεταφράσεις που οφείλονται στην απαίτηση του συγχρονισμού των χειλιών

Τα μεταγλωττισμένα κείμενα πρέπει να ταιριάζουν (περισσότερο ή λιγότερο) στις κινήσεις των χειλιών του ατόμου που φαίνεται να μιλάει, δηλαδή η μεταφρασμένη πρόταση πρέπει να ξεκινάει όταν ο ομιλητής ανοίγει το στόμα του και να τελειώνει όταν τελειώνει και ο ομιλητής. Ακόμα, οι ήχοι των λέξεων που ακούγονται στη μεταγλώττιση πρέπει να βρίσκονται σε συμφωνία με τις κινήσεις των χειλιών του ομιλητή. Η πρώτη απαίτηση συνεπάγεται ότι οι προτάσεις, κάποιες φορές, θα ελαττώνονται ή θα παρατείνονται. Η δεύτερη απαίτηση σημαίνει ότι οι επιλογή των λέξεων και ο ρυθμός της πρότασης πρέπει να προσαρμοστεί στις κινήσεις του ομιλητή της οθόνης. Μερικές φορές, προκύπτει και ο καρτουνιστικός συγχρονισμός, δηλαδή η τεχνική «mickey-mousing». Ο συγχρονισμός αυτός οδηγεί πολλές φορές σε παραχωρήσεις στην ποιότητα της μετάφρασης. Πρέπει να σημειωθεί ότι η πρώτη απαίτηση μπορεί να συναντηθεί και στην περίπτωση του υποτιτλισμού. Αυτό συμβαίνει επειδή μπορεί προκύψουν προβλήματα αν ο υπότιτλος δεν εμφανιστεί τη στιγμή που ομιλητής κουνάει τα χείλη του και επειδή πρέπει να προληφθεί η ασυμφωνία ανάμεσα στα υποτιτλισμένα κείμενα και στη μη λεκτική επικοινωνία (όπως οι εκφράσεις του προσώπου και η δύναμη της φωνής) ή τα οπτικά γεγονότα. Σύμφωνα με τον Luyken et al. (1991), δεν καταβάλλουν όλες οι χώρες που επιλέγουν τη μεταγλώττιση τις ίδιες προσπάθειες για να επιτύχουν το συγχρονισμό των χειλιών. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, ο συγχρονισμός έχει τόσο μεγάλη σημασία που οι μεταφραστές χρησιμοποιούν πολύ συχνά λέξεις δάνεια από τη ξένη γλώσσα. Ο ηθοποιός που μεταγλωττίζει τον John Wayne μπορεί να χρησιμοποιήσει την έκφραση «Γεια σου μωρό μου, όλα εντάξει;» («Hello baby, ist alles ok?») αντί της έκφρασης «Γεια σου θησαυρέ μου, τι κάνεις;» («Hallo Schatzchen wie geht es dir?»). Σε άλλες χώρες, όπως στην Ιταλία, οι μεταγλωττιστές αντιμετωπίζουν πιο ελεύθερα το πρόβλημα του συγχρονισμού των χειλιών, επειδή γι αυτούς οι πιστές μεταφράσεις και οι προτάσεις που κυλούν ομαλά στο λόγο έχουν μεγαλύτερη αξία από το συγχρονισμό (Luyken et al., 1991).

Περίπλοκες μεταφράσεις που οφείλονται στην σύμπτυξη

Οι υποτιτλιστές είναι και αυτοί υποχρεωμένοι κάποιες φορές να μη χρησιμοποιήσουν τις βέλτιστες μεταφράσεις (e.g Gottlieb, 2000). Οι περισσότερες από αυτές τις προσαρμογές σχετίζονται με την ανάγκη σύμπτυξης του πρωτότυπου κειμένου. Μία κοινή λύση είναι αντικατάσταση των σύνθετων παρελθοντικών χρόνων, οι οποίοι χρησιμοποιούνται στο πρωτότυπο κείμενο, με πιο απλούς παρελθοντικούς χρόνους

στον υπότιτλο. Ένα παράδειγμα είναι η έκφραση «Το έκανα» αντί της έκφραση «Το έχω κάνει».

Αφυσικότητα που προκαλείται από την έλλειψη συγχρονισμού

Σε περίπτωση ανυπαρξίας του επιθυμητού συγχρονισμού των κινήσεων των χειλιών και του ήχου, είναι πιθανό οι θεατές να θεωρήσουν τα μεταγλωττισμένα προγράμματα αφύσικα. Αυτό είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα, επειδή ο άψογος συγχρονισμός χειλιών είναι αδύνατο να επιτευχθεί. Απ' όσο γνωρίζουμε, μόνο μία έρευνα ασχολήθηκε με το ερώτημα: πόσο εξαρτάται η προτίμηση ενός προγράμματος από τους θεατές από τον τρόπο προσαρμογής; Στην έρευνα του Peeters et al. (1988) που αναφέρθηκε νωρίτερα, παρουσιάστηκε σε παιδιά της τετάρτης, της πέμπτης και της έκτης δημοτικού η ίδια εκδοχή ενός υποτιτλισμένου και ενός μεταγλωττισμένου τηλεοπτικού προγράμματος. Ακόμα και τα μικρότερα παιδιά, τα οποία είχαν προβλήματα στην ανάγνωση προτίμησαν το υποτιτλισμένο αντί του μεταγλωττισμένου προγράμματος. Η αφυσικότητα που προκαλείται στα μεταγλωττισμένα προγράμματα εξαιτίας της έλλειψης συγχρονισμού ήταν μάλλον ο λόγος που τα παιδιά επέλεξαν τα υποτιτλισμένα προγράμματα, αν και υπεύθυνα θα μπορούσαν να είναι και άλλα μειονεκτήματα της μεταγλώττισης.

Η εξοικείωση παίζει σημαντικό ρόλο στο αν θα μπορέσει να βιώσει κανείς αυτή την αφυσικότητα. Οι θεατές που έχουν συνηθίσει να παρακολουθούν υποτιτλισμένα προγράμματα, θα ενοχληθούν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους θεατές που έχουν συνηθίσει την παρακολούθηση μεταγλωττισμένων προγραμμάτων και την αφυσικότητα αυτής της μεθόδου. Μάλιστα, οι τελευταίοι ίσως αντιμετωπίσουν τις μεταγλωττισμένες φωνές ως «φυσικές» επειδή μιλούν στη δική τους γλώσσα. Το ερώτημα σχετικά με το πόσο η εξοικείωση σε μία μέθοδο προσαρμογής επηρεάζει τη κρίση των θεατών αναλύεται πιο λεπτομερώς στο Σχολιασμό.

Ανακεφαλαίωση

Τα μεταγλωττισμένα προγράμματα έχουν το πλεονέκτημα ότι δεν προβάλλεται κείμενο πάνω στις εικόνες. Γι αυτό το λόγο, η μεταγλώττιση διατηρεί την ενότητα εικόνας και ήχου. Ένα άλλο πλεονέκτημα είναι ότι θεατές αντιμετωπίζουν τα μεταγλωττισμένα προγράμματα ως οικεία, επειδή ακούν τη δική τους γλώσσα. Μερικά μειονεκτήματα είναι ότι δεν ακούγονται οι φωνές των αρχικών ηθοποιών και ότι οι θεατές μπορούν να έρθουν αντιμέτωποι με την αφυσικότητα του κακού συγχρονισμού χειλιών. Από την άλλη πλευρά, στα υποτιτλισμένα προγράμματα ακούγονται ναι μεν οι αρχικές φωνές, αλλά η εικόνα «λεκιάζεται» με την προσθήκη των υποτίτλων.

Αποτελέσματα εκμάθησης

Η παρακολούθηση τηλεόρασης είναι μία ενεργή διαδικασία, κατά την οποία οι θεατές συνεχώς παρακολουθούν, ακούν και στην περίπτωση των υποτιτλισμένων προγραμμάτων διαβάζουν κιόλας. Το αποτέλεσμα της παρακολούθησης ενός προγράμματος είναι οι θεατές να λάβουν πληροφορίες, οι οποίες προορίζονται προς

μεταβίβαση από τους παραγωγούς του προγράμματος. Η παρακολούθηση τηλεόρασης όμως μπορεί να οδηγήσει και στην ακούσια εκμάθηση πληροφοριών. Απλά και μόνο συμμετέχοντας σε αυτή τη δραστηριότητα μπορεί κάποιος να αποκτήσει ικανότητες, οι οποίες δε σχετίζονται άμεσα με το περιεχόμενο του προγράμματος. Θα συζητηθούν τέσσερα επιχειρήματα σχετικά με αυτό το θέμα. Τα πρώτα δύο αφορούν τον τρόπο επεξεργασίας των κειμένων από τους θεατές, δηλαδή την ανάγνωση στην περίπτωση του υποτιτλισμού και την ακρόαση στην περίπτωση της μεταγλώττισης. Τα δύο τελευταία επιχειρήματα ασχολούνται με τη διαθεσιμότητα της πρωτότυπης μουσικής επένδυσης.

Διευκόλυνση στην ανάπτυξη της ανάγνωσης

Η παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων συνεπάγεται και την ανάγνωση των υποτίτλων, γι αυτό το λόγο οι θεατές αποκτούν εμπειρία στην ανάγνωση γενικά. Δεδομένου ότι στην Ολλανδία οι θεατές παρακολουθούν 20 ώρες την εβδομάδα τηλεόραση, εκ των οποίων το 40% των προγραμμάτων είναι υποτιτλισμένα (ξένα και ολλανδικά προγράμματα, στα οποία ομιλούνται ξένες γλώσσες) και ότι οι υπότιτλοι παρουσιάζονται περίπου στο 75% του χρόνου του προγράμματος, οι Ολλανδοί θεατές περνούν πέντε έως έξι ώρες την εβδομάδα διαβάζοντας υπότιτλους. Έτσι, υποθετικά, οι θεατές στις χώρες που χρησιμοποιείται ο υποτιτλισμός διαβάζουν ένα ικανοποιητικό αριθμό βιβλίων μέσω των υποτίτλων κάθε χρόνο. Όμως, η γλώσσα που χρησιμοποιείται στους υπότιτλους είναι εντελώς διαφορετική από αυτή των βιβλίων. Οι υπότιτλοι συνιστούν καθημερινό προφορικό και όχι γραπτό λόγο. Επιπλέον, μεγάλο μέρος της γλώσσας που παρουσιάζεται στους υπότιτλους έχει υποστεί σύμπτυξη ή απλοποίηση. Παρόλα αυτά, μία έρευνα που διεξήχθη από τον Koolstra et al. (1997) αποδεικνύει ότι η παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων οδηγεί, με την πάροδο του χρόνου, στη βελτίωση τις ικανότητας της ανάγνωσης στα παιδιά. Η τριετής αυτή μελέτη πάνελ συμπεριέλαβε περισσότερα από 1000 παιδιά δημοτικού, στα οποία υπολογίστηκε η ικανότητα ανάγνωσης, η κατανόηση της ανάγνωσης και η ικανότητα αποκωδικοποίησης. Ως κατανόηση ανάγνωσης ορίστηκε η κατανόηση των πληροφοριών από τα κείμενα ενώ η ικανότητα αποκωδικοποίησης σχετίζεται με την ακρίβεια και την ταχύτητα της αποκωδικοποίησης των λέξεων. Στη βάση «της υπόθεσης της ανάγνωσης των υποτίτλων της οθόνης» υπήρχε η προσδοκία ότι η παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων θα διευκόλυνε την ανάπτυξη των ικανοτήτων αποκωδικοποίησης μέσω της εξάσκησης της ικανότητας της ανάγνωσης που προκύπτει από την ανάγνωση των υποτίτλων που παρουσιάζονται στην οθόνη. Αυτή η υπόθεση υποστηρίχθηκε με τον παρακάτω τρόπο: τα παιδιά που παρακολουθούσαν συχνά υποτιτλισμένα προγράμματα εμφάνισαν μεγαλύτερη πρόοδο στις ικανότητες αποκωδικοποίησης από αυτά που παρακολουθούσαν λιγότερο συχνά. Προφανώς, τα κείμενα πάνω στην οθόνη, πράγματι, παρέχουν εξάσκηση στην αποκωδικοποίηση των λέξεων και επειδή οι λέξεις παρουσιάζονται μόνο για ένα μικρό χρονικό διάστημα και έπειτα αντικαθίστανται από νέα κείμενα, τα παιδιά προσπαθούν συνεχώς να συμβαδίσουν με το ρυθμό παρουσίασης των υποτίτλων. Η ανάγνωση των υπότιτλων δεν επηρέασε την εξέλιξη της κατανόησης ανάγνωσης. Σύμφωνα με τους

ερευνητές, αυτό το αποτέλεσμα δεν ήταν έκπληξη, επειδή η ανάγνωση υποτίτλων δεν παρέχει εξάσκηση στην κατανόηση συνεκτικών κειμένων (Koolstra et al., 1997).

Εκμάθηση λεξιλογίου στη μητρική γλώσσα του θεατή

Κατά την παρακολούθηση μη υποτιτλισμένων προγραμμάτων (συμπεριλαμβανομένων των μεταγλωττισμένων), οι θεατές δεσμεύονται να ακούσουν τις λέξεις που λέγονται και να παρακολουθήσουν εικόνες, οι οποίες θα υποστηριχθούν αυτές τις λέξεις. Σε αυτή τη δραστηριότητα οι θεατές έρχονται αντιμέτωποι με πολλές γνωστές και άγνωστες λέξεις, προτάσεις, δομές και εκφράσεις στην ίδια τους τη γλώσσα και ακούγοντας τα αυτά μπορεί να διεγερθεί η ανάπτυξη των γλωσσικών τους ικανοτήτων. Δεν έχει γίνει αρκετή έρευνα για το αν κάποιος μπορεί να μάθει τη μητρική του γλώσσα μέσω της τηλεόρασης, όμως, δύο μελέτες (Oetting et al., 1995; Rice και Woodsmall, 1998) έδειξαν ότι η παρακολούθηση τηλεόρασης μπορεί να βοηθήσει τους νεαρούς θεατές να αναπτύξουν το λεξιλόγιό τους. Κατά την ακρόαση ομιλούμενων κειμένων στην τηλεόραση προκύπτει αυτό που ονομάζεται «γρήγορη απεικόνιση» (fast mapping), δηλαδή η μία και μόνο έκθεση σε μία λέξη συνεπάγεται τη μερική κατανόηση της σημασίας της λέξης, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε αναδιοργάνωση και επέκταση του λεξιλογίου (Carey, 1978). Μία έρευνα που διεξήχθη από τον Oetting et al. (1995) σε παιδιά από πέντε έως οκτώ ετών στην Αμερική, έδειξε ότι μπορούν να μάθουν τη σημασία νέων λέξεων από την παρακολούθηση κινουμένων σχεδίων, των οποίων η αφήγηση γίνεται μέσω σπικάζ. Η έρευνα των Rice και Woodsmals (1998) απέδειξε ότι τα παιδιά τριών έως πέντε ετών μπορούν με την δεκαπεντάλεπτη παρακολούθηση τηλεοπτικών προγραμμάτων να μάθουν από δύο έως πέντε λέξεις. Αυτή η ποσότητα ίσως να φαίνεται μικρή, αλλά το σύνολο των νέων λέξεων αυξάνεται τρομερά, όταν υποθέσουμε ότι το ίδιο αποτέλεσμα επέρχεται μετά από κάθε δεκαπεντάλεπτο παρακολούθησης. Η εκμάθηση της μητρικής γλώσσας μέσω της ακρόασης της τηλεόρασης είναι παρεμφερής με την εκμάθηση της γλώσσας μέσω της ακρόασης της ομιλίας άλλων ανθρώπων στην καθημερινή τους ζωή, ακριβώς επειδή οι διάλογοι στα τηλεοπτικά προγράμματα είναι παρόμοιοι με τον τρόπο που μιλούν οι μητέρες στα παιδιά τους (Rice, 1984)

Εκμάθηση ξένων γλωσσών

Επειδή οι θεατές των υποτιτλισμένων προγραμμάτων είναι σε θέση να ακούσουν τη ξένη γλώσσα ενώ ταυτόχρονα διαβάζουν τη μετάφραση, είναι πιθανό να μπορούν να συγκρατήσουν κάποιες λέξεις της ξένης γλώσσας. Πάνω από το ένα τρίτο των ενήλικων θεατών στην Ολλανδία είναι πεπεισμένοι ότι η παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων είναι πράγματι ωφέλιμη για την εκμάθηση ξένων γλωσσών (de Bock, 1997). Επιπλέον, ένα τέταρτο των παιδιών του δημοτικού θεωρεί ότι μαθαίνει περισσότερες αγγλικές λέξεις από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση απ' ό,τι στο σχολείο (Vinje, 1994)

Η δυνατότητα της εκμάθησης μίας ξένης γλώσσας από την παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων έχει μεγάλη αξία και αποδεικνύεται κιόλας από

έρευνες με ενήλικους συμμετέχοντες. Σε μία σειρά πειραμάτων που διεξήχθησαν στην πόλη Λέουβεν του Βελγίου (d'Ydewalle and Pavakanum, 1995, 1997; Pavakanum and d'Ydewalle, 1992), φοιτητές παρακολούθησαν κινούμενα σχέδια δεκαπέντε λεπτών. Τα κινούμενα σχέδια παρείχαν «κανονικούς» υπότιτλους (υπότιτλους στην μητρική γλώσσα και ήχο στη ξένη γλώσσα) όπως και «αντίστροφους» υπότιτλους, στους οποίους η μουσική επένδυση ήταν στην μητρική γλώσσα και οι υπότιτλοι στην ξένη γλώσσα. Αμέσως μετά την παρακολούθηση των κινουμένων σχεδίων εξετάστηκε αν οι φοιτητές μπορούσαν να κατανοήσουν περισσότερες λέξεις στην ξένη γλώσσα. Βρέθηκε ότι μέσω και των δύο ειδών υπότιτλων μπόρεσαν όντως να μάθουν τη σημασία κάποιων λέξεων. Αυτή η σειρά πειραμάτων δε συμπεριλάμβανε μόνο υπότιτλους σε κοινές ξένες γλώσσες, όπως τα αγγλικά, αλλά και σε λιγότερο οικείες όπως τα ουγγρικά και τα κινέζικα (d'Ydewalle και Pavakanum, 1997). Οι συμμετέχοντες μπόρεσαν να συγκρατήσουν σημασίες λέξεων από αυτές τις λιγότερο οικείες γλώσσες. Από τη σύγκριση που έγινε αποδείχθηκε, παραδόξως, ότι η εκμάθηση και των δύο τύπων γλωσσών έγινε εξίσου καλά.

Σε δύο άλλες έρευνες, εξετάστηκε αν και τα παιδιά είναι ικανά να μάθουν λέξεις μίας ξένης γλώσσας μέσω της παρακολούθησης υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Σε ένα πείραμα που διεξήχθη από τον d'Ydewalle και τον van de Poel (1999), παρουσιάστηκαν σε παιδιά τετάρτης, πέμπτης και έκτης δημοτικού δεκάλεπτα προγράμματα με ακίνητες εικόνες. Σε αυτό το πρόγραμμα χρησιμοποιήθηκαν και πάλι «κανονικοί» αλλά και «αντίστροφοι» υπότιτλοι στη γαλλική και στη δανική γλώσσα. Σε σύγκριση με τα παιδιά που παρακολούθησαν την εκδοχή του προγράμματος με την δανική μουσική επένδυση και υπότιτλους τα παιδιά που ήρθαν αντιμέτωπα με τις ξένες γλώσσες, μπόρεσαν να συγκρατήσουν περισσότερες λέξεις από αυτές. Σε αντίθεση με τα ευρήματα του προηγούμενου πειράματος, αυτό το πείραμα έδειξε ότι τα παιδιά έμαθαν περισσότερα από την οικεία γλώσσα (δανικά) παρά από τη μη οικεία ξένη γλώσσα (γαλλικά). Σε ένα άλλο πείραμα, το οποίο διεξήχθη από τον Koolstra και τον Bentjes (1999), παιδιά τετάρτης και έκτης δημοτικού παρακολούθησαν ένα «κανονικό» τηλεοπτικό πρόγραμμα, το οποίο ήταν ένα δεκαπεντάλεπτο ντοκιμαντέρ για τις αρκούδες. Η εκμάθηση της ξένης γλώσσα εξετάστηκε σε τρία διαφορετικά καταστασιακά περιβάλλοντα: σε ένα «κανονικό» υποτιτλισμένο πρόγραμμα (ήχος στα αγγλικά και υπότιτλοι στα ολλανδικά), σε μία ξένη τηλεοπτική εκδοχή (με ήχο στα αγγλικά αλλά χωρίς υπότιτλους) και σε ένα πρότυπο πρόγραμμα (ολλανδική γλώσσα χωρίς υπότιτλους). Παρόλο που τα παιδιά και των δύο ηλικιακών ομάδων έμαθαν περισσότερα στην «κανονικά» υποτιτλισμένη εκδοχή, έγινε εμφανές ότι μπόρεσαν να συγκρατήσουν κάποιες από τις αγγλικές λέξεις κατά την παρακολούθηση της ξένης εκδοχής χωρίς υποτίτλους.

Όπως φαίνεται, τα πειράματα αυτά έδειξαν ότι τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες είναι ικανοί να συγκρατήσουν τις σημασίες λέξεων ξένων γλωσσών από την παρακολούθηση σύντομων υποτιτλισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων. Η εξήγηση που παρέχουν οι ερευνητές για αυτά τα αποτελέσματα είναι ότι, οι θεατές ακούν ακούσια τις λέξεις του τηλεοπτικού προγράμματος, ενώ τις περισσότερες από αυτές

μπορούν ταυτόχρονα να τις διαβάσουν και στους υπότιτλους. Έτσι λοιπόν, η εκμάθηση διευκολύνεται μέσω των εικόνων, οι οποίες υποστηρίζουν την κατανόηση του νοήματος των ξένων λέξεων.

Είναι επίσης λογικό να υποστηριχθεί ότι η παρακολούθηση υποτιτλισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων ωφελεί και την προφορά των ξένων γλωσσών επειδή οι θεατές εκτίθενται ακουστικά σε τεράστιες ποσότητες ξενόγλωσσων κειμένων. Επειδή στην πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης που χρησιμοποιούν υπότιτλους, τα περισσότερα τηλεοπτικά προγράμματα προέρχονται από τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο, η προφορά των αγγλικών/αμερικανικών λέξεων ωφελείται σε μεγαλύτερο βαθμό από την παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Απ' όσο είναι γνωστό, δεν έχουν διεξαχθεί μελέτες σχετικά με το αν η ακρόαση ξένων γλωσσών στην τηλεόραση βελτιώνει την προφορά. Επιπλέον, η ακρόαση αγγλικής μουσικής ή η ενασχόληση με αγγλόφωνα βιντεοπαιχνίδια και η συχνή παρακολούθηση υποτιτλισμένων τηλεοπτικών προγραμμάτων είναι υπεύθυνα για το φαινόμενο που επικρατεί σε ολλανδόφωνες και φλαμανδόφωνες χώρες, σύμφωνα με το οποίο τα παιδιά μπορούν να προφέρουν αγγλικές ή αμερικανικές λέξεις τέλεια, ακόμα και αν είναι λέξεις της αργκό.

Βαρβαρισμοί

Στα μάτια αυτών που επιθυμούν τη γλωσσική «καθαρότητα», θεωρείται μειονέκτημα η εκμάθηση ξένων γλωσσών μέσω της παρακολούθησης υποτιτλισμένων προγραμμάτων, επειδή μπορεί να οδηγήσει σε βαρβαρισμούς, οι οποίοι «μολύνουν» τη μητρική γλώσσα (Bruls and Kerkman, 1989). Για να αποφευχθεί αυτό, διάφορα τοπικά εθνικιστικά κανάλια, όπως το βασικό κανάλι της Ισπανίας, φαίνεται να προτιμούν τη μεταγλώττιση των τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Ανακεφαλαίωση

Τα μεταγλωττισμένα όπως και τα υποτιτλισμένα προγράμματα, μπορούν να διευκολύνουν την εκμάθηση ξένων γλωσσών. Μέσω της παρακολούθησης μεταγλωττισμένων προγραμμάτων (όπως και πρωτότυπων προγραμμάτων στην μητρική γλώσσα) τα παιδιά μπορούν να μάθουν τη σημασία των λέξεων, οι οποίες υποστηρίζονται πάντα από εικόνες, στο συγκεκριμένο που αναφέρονται στην τηλεόραση. Τα υποτιτλισμένα τηλεοπτικά προγράμματα παρέχουν την ευκαιρία στα παιδιά που μόλις έχουν μάθει να διαβάζουν να εξασκηθούν στην ανάγνωση διαβάζοντας τις λέξεις των υποτίτλων με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν και ικανότητες για την αποκωδικοποίηση τους. Τα υποτιτλισμένα προγράμματα, προσφέρουν επίσης στους νέους αλλά και στους ενήλικες τη δυνατότητα της εκμάθησης της σημασίας ξένων λέξεων, επειδή οι λέξεις που λέγονται συνοδεύονται από τη μετάφραση και υποστηρίζονται από οπτικές πληροφορίες. Ένα μειονέκτημα του υποτιτλισμού, όμως, είναι ότι η μητρική γλώσσα μπορεί να «μολυνθεί» από τις ξένες γλώσσες που υπάρχουν στην τηλεόραση.

Συμπέρασμα και Σχολιασμός

Επισκόπηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων

Πίνακας 1 Επισκόπηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων της μεταγλώττισης και του υποτιτλισμού

	Πλεονέκτημα η μειονέκτημα		Βασίζεται στη		
	Υποτι-τισμός	Μεταγλώτ-τιση	Μέθοδος	Παράλειψη	Μετατροπή
Επεξεργασία πληροφοριών					
Απώλεια πληροφοριών εξαιτίας της σύμπτυξης	-				•
Συνοπτικότητα εξαιτίας της σύμπτυξης	+				•
Ημιτελείς ή επεκταμένες μεταφράσεις		-			•
Περιττολογία και πρόσθετες πληροφορίες	+			•	
Εύκολη παραποίηση και λογοκρισία		-		•	
Εύκολη προσαρμογή		+		•	
Περιορισμένη ορατότητα των κινούμενων εικόνων	-			•	
Απόσπαση της προσοχής από την εικόνα	-		•		
Ευκολία στο συνδυασμό παρακολούθησης και άλλων δραστηριοτήτων		+	•		
Δυνατότητα παρακολούθησης και με ήχους από το περιβάλλον	+		•		
Ανάγκη μεγάλης νοητικής προσπάθειας	-		•		
Απόδοση μέσω της ανάγνωσης	+		•		
Αισθητική					
Γνησιότητα μέσω της ακρόασης των αρχικών ηθοποιών	+			•	
Οικειότητα μέσω της ακρόασης της μητρικής γλώσσας		+		•	

Αλληλεπικάλυψη με την εικόνα	-			•	
Διαταραχή της ενότητας εικόνας και ήχου	-			•	
Κακές μεταφράσεις εξαιτίας του συγχρονισμού των χειλιών		-			•
Κακές μεταφράσεις εξαιτίας της σύμπτυξης	-				•
Αφυσικότητα εξαιτίας της έλλειψης συγχρονισμού		-			•
Αποτελέσματα εκμάθησης					
Διέγερση της ανάπτυξης της ανάγνωσης	+		•		
Διέγερση της εκμάθησης λεξιλογίου στη μητρική γλώσσα		+	•		
Διέγερση εκμάθησης ξένης γλώσσας	+			•	
Βοήθεια ενάντια της ανάπτυξης βαρβαρισμών		+		•	

Στον πίνακα 1 παρουσιάζονται όλα τα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης. Φυσικά, ενώ κάθε μειονέκτημα (-) ή πλεονέκτημα (+) συνδέεται με μία μόνο μέθοδο προσαρμογής, ένα πλεονέκτημα που συνδέεται με μία μέθοδο μπορεί να θεωρηθεί και μειονέκτημα της άλλης μεθόδου και αντίστροφα. Για παράδειγμα, το πλεονέκτημα ότι η παρακολούθηση μεταγλωττισμένων προγραμμάτων είναι πιο εύκολη για τα παιδιά που μαθαίνουν τώρα να διαβάζουν, είναι μειονέκτημα των υποτιτλισμένων προγραμμάτων, αφού είναι πιο δύσκολο να τα παρακολουθήσουν τα ίδια παιδιά.

Τη βάση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων διαμορφώνουν τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης, τα οποία έχουν εξεταστεί σε αυτό το άρθρο (βλέπε τις τρεις τελευταίες στήλες του πίνακα). Το γνώρισμα της «μεθόδου» αφορά το γεγονός ότι οι θεατές διαβάζουν κείμενα όταν βλέπουν υποτιτλισμένα προγράμματα, ενώ ακούν κείμενα κατά την παρακολούθηση μεταγλωττισμένων προγραμμάτων. Η «παράλειψη», όσον αφορά τον υποτιτλισμό έχει να κάνει με την κάλυψη μέρους της οθόνης, ενώ όσον αφορά τη μεταγλώττιση, με τη

διαγραφή της πρωτότυπης μουσικής επένδυσης. Το τρίτο χαρακτηριστικό γνώρισμα, η «μετατροπή», έχει σχέση με τον πιο χαρακτηριστικό περιορισμό στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να προσαρμοστεί η μετάφραση, έτσι ώστε να σχηματιστεί μία «λειτουργική ενότητα», όπου τα πρωτότυπα χαρακτηριστικά παραμένουν άθικτα (Luyken et al., 1999), δηλαδή η σύμπτυξη στην περίπτωση του υποτιτλισμού και ο συγχρονισμός των χελιών στην περίπτωση της μεταγλώττισης.

Στην ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων των δύο μεθόδων προσαρμογής, δε λάβαμε υπόψη μας τη διαφορά που συμπεριλαμβάνεται στο κόστος εφαρμογής των τεχνικών. Η διαφορά στο κόστος είναι τεράστια. Ο υποτιτλισμός είναι 10-15 φορές πιο φτηνός απ' ότι τη μεταγλώττιση (Luyken et al., 1991). Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο υποτιτλισμός είναι και πιο γρήγορος. Το πλεονέκτημα που έχει ο υποτιτλισμός σχετικά με το χρόνο και το χρήμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους παραγωγούς προγραμμάτων. Όμως, όταν λαμβάνονται υπόψη τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που αφορούν τους θεατές, είναι δύσκολο να επιλεγεί μία «νικήτρια» μέθοδος προσαρμογής. Είναι εμφανές στον Πίνακα 1 ότι οι δύο μέθοδοι έχουν περίπου ίσο αριθμό πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων. Για να γίνει η επιλογή της καλύτερης μεθόδου προσαρμογής για τους θεατές πρέπει να αναδειχθούν τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Σε αυτό το άρθρο, προέκυψε ότι κάποια από τα θετικά και τα αρνητικά δεν ήταν έγκυρα όταν λήφθηκαν υπόψη τα αποτελέσματα των ερευνών. Για τα υπόλοιπα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, κατά τη γνώμη μας, η επιλογή βασίζεται στα τρία παρακάτω ερωτήματα: (1) Για ποιον υποτιτλίζονται ή μεταγλωττίζονται τα προγράμματα; (2) Πως υποτιτλίζονται ή μεταγλωττίζονται τα προγράμματα; (3) Ποια προγράμματα υποτιτλίζονται ή μεταγλωττίζονται;

Για ποιον υποτιτλίζονται ή μεταγλωττίζονται τα προγράμματα;

Η επιλογή της μεθόδου προσαρμογής είναι κρίσιμη για κάποιες ειδικές ομάδες θεατών. Οι τυφλοί και οι αμβλύωπες μπορούν να παρακολουθήσουν μεταγλωττισμένα προγράμματα. Επειδή υπάρχουν τόσες πολλές διακυμάνσεις, όσον αφορά το επίπεδο της αναπηρίας της όρασης, είναι δύσκολο να υπολογιστεί πόσοι αμβλύωπες δεν μπορούν να παρακολουθήσουν υποτιτλισμένα προγράμματα. Είναι όμως σίγουρο ότι για ένα μέρος του πληθυσμού η χρήση μίας μεθόδου προσαρμογής έχει τόσα πολλά αρνητικά που τους καθιστά ανίκανους να παρακολουθήσουν προγράμματα που έχουν ακολουθήσει τη συγκεκριμένη μέθοδο. Αντίθετα με το πλεονέκτημα της μεταγλώττισης για αυτούς που έχουν κάποια αναπηρία στην όραση, υπάρχει και το πλεονέκτημα του υποτιτλισμού για θεατές με προβλήματα ακοής. Βέβαια, κάποιες χώρες που χρησιμοποιούν τη μεταγλώττιση παρέχουν υπότιτλους μέσω του συστήματος του τελετέξτ για τους κωφούς και του βαρήκοους (van Sohn, 2000).

Οι νέοι που μόλις έχουν μάθει να διαβάζουν αντιμετωπίζουν και αυτοί προβλήματα με την παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Μία δημοσκόπηση που διεξήχθη από τον van Lil (1988) έδειξε ότι περίπου το 90% των παιδιών της πρώτης δημοτικού, δηλώνουν ότι οι υπότιτλοι συχνά «εξαφανίζονται» πολύ γρήγορα. Αυτό το ποσοστό

μειώνεται σταδιακά όσο μεγαλώνουν τα παιδιά. Μόνο το 10% των παιδιών της έκτης δημοτικού δηλώνει ότι δεν προλαβαίνει να διαβάσει τους υπότιτλους. Όταν ο χρόνος εμφάνισης των υπότιτλων είναι λίγος, είναι λογικό τα παιδιά που μόλις έχουν μάθει να διαβάζουν να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες στην κατανόηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων σε σχέση με τα μεταγλωττισμένα προγράμματα.

Εκτός από τους νέους θεατές, και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία αντιμετωπίζουν προβλήματα με την ανάγνωση των υποτίτλων. Στην Ολλανδία, υπάρχουν αρκετοί άνθρωποι ηλικίας 15-49 που δυσκολεύονται να συμβαδίσουν με τους υπότιτλους (λιγότερο από 5%), ενώ το 11% των θεατών 50 ετών και άνω, δηλώνουν ότι έχουν πρόβλημα με την ανάγνωση των υποτίτλων (Spinhof και Peeters, 1999). Το ερώτημα για το αν τα παράπονα των μεγαλύτερων σε ηλικία θεατών για το γρήγορο ρυθμό των υποτίτλων έχουν εκδηλωθεί στην πραγματική συμπεριφορά παρακολούθησης, έχει ερευνηθεί σε μία φλαμανδική έρευνα καταγραφής των κινήσεων των ματιών από τον d'Ydewalle et al. (1989). Η έρευνα έδειξε ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία θεατές (60 χρονών και άνω) ξοδεύουν λιγότερο χρόνο στην ανάγνωση των υποτίτλων και περισσότερο στην παρακολούθηση των κινούμενων εικόνων σε σχέση με τους νεότερους θεατές. Σύμφωνα με τους ερευνητές, αυτός ο μηχανισμός μπορεί να εξηγηθεί ως εξής: η παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων απαιτεί συνεχή ενσωμάτωση πληροφοριών από τις εικόνες και τους υπότιτλους, κατά την οποία η ανάγνωση των υποτίτλων απαιτεί την καταβολή περισσότερης προσπάθειας απ' ό,τι η παρακολούθηση των εικόνων. Υπό την προϋπόθεση ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία θεατές έχουν περιορισμένη ικανότητα επεξεργασίας, φαίνεται να είναι πιο ικανοί να ενσωματώνουν πληροφορίες όταν παρακολουθούν τις εικόνες απ' ό,τι όταν εστιάζουν στην ανάγνωση των υποτίτλων. Έτσι, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία χρησιμοποιούν μία ειδική στρατηγική παρακολούθησης, σύμφωνα με την οποία δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για την επεξεργασία υποτίτλων (d'Ydewalle et al., 1989). Δεν έχει ερευνηθεί ποτέ αν οι μεγαλύτεροι θεατές έχουν περισσότερα προβλήματα με την κατανόηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων, αλλά είναι πιθανό καθώς δεν μπορούν να επωφεληθούν στο έπακρο από τις πληροφορίες που παρέχονται στους υπότιτλους.

Επίσης, ακόμα και οι ξένοι είναι σε θέση να παρακολουθήσουν τα υποτιτλισμένα προγράμματα, επειδή οι περισσότερες ξένες παραγωγές προέρχονται από αγγλόφωνες χώρες και οι περισσότεροι από αυτούς μιλούν αγγλικά ως πρώτη ή δεύτερη γλώσσα. Επομένως, οι ξένοι που ζουν σε χώρες που επιλέγουν τη μεταγλώττιση, συχνά προτιμούν τηλεοπτικά προγράμματα που μεταδίδονται από άλλες χώρες και διαθέτουν υπότιτλους, τουλάχιστον όταν αυτά τα προγράμματα εκπέμπονται στη χώρα όπου διαμένουν.

Η εξοικείωση παίζει μεγάλο ρόλο για την ανάδειξη των πιο σημαντικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, όσον αφορά τους «κανονικούς» θεατές. Πολλές δημοσκοπήσεις έχουν δείξει ότι οι θεατές υποστηρίζουν έντονα τη μέθοδο προσαρμογής στην οποία είναι συνηθισμένοι (e.g Kilborn, 1993; Luyken et al., 1991). Στην ΕΕ, σύγχρονες συγκριτικές κατατάξεις δείχνουν ότι οι μεγαλύτερες αντιθέσεις στην προτίμηση υπάρχουν μεταξύ των Ολλανδών και των Γερμανών θεατών. Και στις

δύο χώρες το 80% ή ακόμα και παραπάνω προτιμάει τη μέθοδο, η οποία είναι πιο οικεία στη δική του χώρα (Luyken et al., 1991). Πιο πρόσφατα στοιχεία, σύμφωνα με τους Spinhof και Peeters (1999), αποδεικνύουν ότι το ποσοστό προτίμησης στην Ολλανδία έχει αυξηθεί στο 93%. Όταν οι θεατές συνηθίσουν σε μία συγκεκριμένη μέθοδο προσαρμογής, φαίνεται ότι παύουν να σκέφτονται τα μειονεκτήματα της και, μάλιστα, αντιπαθούν την άλλη μέθοδο. Οι θεατές στην Ολλανδία θα ενοχληθούν από τα ελαττώματα της μεταγλώττισης κατά την παρακολούθηση μεταγλωττισμένων προγραμμάτων, ενώ οι Γερμανοί θεατές θα επιδείξουν την ίδια απέχθεια κατά την παρακολούθηση υποτιτλισμένων προγραμμάτων. Η τεράστια επίδραση του φαινομένου της εξοικείωσης πρέπει να ληφθεί υπόψη και στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων των ερευνών, οι οποίες συγκρίνουν λεπτομερώς τον υποτιτλισμό και τη μεταγλώττιση. Αυτές οι συγκριτικές μελέτες (Magnus et al., 1994; Peeters et al., 1988; von Feilitzen et al., 1979) έχουν διεξαχθεί κυρίως σε χώρες που χρησιμοποιούν τον υποτιτλισμό. Επειδή είναι πιθανό ότι η προσαρμογή των τηλεοπτικών προγραμμάτων με την οικεία μέθοδο γίνεται περισσότερο κατανοητή απ' ό,τι με την μη οικεία μέθοδο, αυτές οι έρευνες ίσως μεροληπτούν υπέρ του υποτιτλισμού.

Πως υποτιτλίζονται ή μεταγλωττίζονται τα προγράμματα;

Μέχρι τώρα έγινε η σύγκριση του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης σαν δυο οριοθετημένες και ομοιόμορφες μέθοδοι. Παρόλο που οι μέθοδοι συμμορφώνονται με συγκεκριμένες συμβάσεις, υπάρχουν κάποιες παραλλαγές στον τρόπο χρήσης τους. Αυτές οι παραλλαγές μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο που εξετάζουμε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα.

Όσον αφορά τον υποτιτλισμό, υπάρχουν δύο ξεκάθαρες συμβάσεις: η ποσότητα του κειμένου περιορίζεται πάντα σε δύο γραμμές και η διάρκεια της παρουσίας ακολουθεί το κανόνα των έξι δευτερολέπτων. Ο τύπος των γραμμάτων και το φόντο που χρησιμοποιείται για τους υπότιτλους μπορεί να διαφέρει. Στην Ολλανδία και το Βέλγιο, για παράδειγμα, οι υπότιτλοι εμφανίζονται κυρίως με άσπρα, σκιασμένα γράμματα μέσα από τα οποία η εικόνα είναι μερικώς ορατή, ενώ σε άλλες χώρες τα γράμματα δεν έχουν σκιές και/ή εμφανίζονται σε γκρι ή μαύρο φόντο που καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος του τμήματος κάτω από την εικόνα. Σύμφωνα με τους Ivarsson και Carroll (1998), η παρουσίαση άσπρων γραμμάτων πάνω σε μαύρο φόντο, διευκολύνει την αναγνωσιμότητα αλλά προκύπτει το μειονέκτημα ότι το κατώτερο σημείο της οθόνης δεν είναι εμφανές.

Σε μερικές περιπτώσεις, ακόμα και η σύμβαση των έξι δευτερολέπτων δεν τηρείται. Σε προγράμματα για μικρά παιδιά που δε μπορούν ακόμα να διαβάσουν καλά, οι υπότιτλοι παρουσιάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, χρησιμοποιώντας για παράδειγμα των κανόνα των οκτώ δευτερολέπτων. Σε ένα πείραμα καταγραφής των κινήσεων των ματιών (Koolstra et al., 1999) ερευνήθηκε κατά πόσο οι αρχάριοι στην ανάγνωση θα επωφεληθούν από την επιμήκυνση του χρόνου παρουσίας των υπότιτλων. Στο πείραμα, μεταφράστηκαν ίδια τμήματα τηλεοπτικών προγραμμάτων, σύμφωνα με τον κανόνα των έξι, των οκτώ και των δέκα δευτερολέπτων. Ανεξάρτητα από το χρόνο

παρουσίασης, τα παιδιά της τετάρτης και της έκτης δημοτικού (οι «καλοί» αναγνώστες) χρειάστηκαν περίπου τον ίδιο χρόνο για να διαβάσουν τους υπότιτλους. Όμως, τα παιδιά της δευτέρας δημοτικού που μόλις είχαν μάθει να διαβάζουν, χρησιμοποίησαν πολύ λίγο χρόνο για να διαβάσουν τους υπότιτλους που παρουσιάζονται σύμφωνα με τον κανόνα των έξι δευτερολέπτων, αλλά διέθεσαν πολύ περισσότερο χρόνο για να διαβάσουν τους υπότιτλους στην περίπτωση του κανόνα των 10 δευτερολέπτων. Τα αποτελέσματα αυτά αποδεικνύουν ότι, ο χρόνος παρουσίασης είναι πολύ λίγος για τα μικρότερα παιδιά και γι αυτό δεν καταβάλουν μεγάλη προσπάθεια για να τους διαβάσουν. Στις περιπτώσεις που ο χρόνος παρουσίασης αυξήθηκε, δεν ίσχυε πια το μειονέκτημα της δυσκολίας της ανάγνωσης, αφού αυτός ο μη συμβατικός χρόνος παρουσίασης τους άφησε αρκετό χρόνο ώστε να τους διαβάσουν (Koolstra et al., 1999). Φυσικά πρέπει να σημειωθεί ακόμα ότι η παράταση του χρόνου παρουσίασης των υποτίτλων απαιτεί τη σύμπτυξη των μεταφράσεων ακόμα πιο πολύ σε σχέση με τον κανόνα των έξι δευτερολέπτων.

Και η μεταγλώττιση έχει συμβάσεις και μικρές παραλλαγές. Ένας κανόνας είναι ότι το μεταγλωττισμένο κείμενο συγχρονίζεται με τα χείλη του ομιλητή της εικόνας. Όπως έχει παρατηρηθεί, η προσπάθεια που καταβάλλει κάθε μεταγλωττιστής για να πετύχει την τελειότητα του συγχρονισμού διαφέρει. Ο πολύ καλός συγχρονισμός δίνει πιο έντονα την εντύπωση ότι μιλάει ο ομιλητής στην οθόνη, όμως είναι πιθανό να χαθούν αρκετές πληροφορίες και η σειρά των λέξεων να μην είναι φυσική. Όταν υπάρχει λιγότερος συγχρονισμός, χάνεται πια η εντύπωση ότι μιλάει ο ομιλητής, όμως υπάρχει μικρότερη απώλεια πληροφοριών και οι προτάσεις ακούγονται πιο φυσικές.

Ποια προγράμματα υποτιτλίζονται ή μεταγλωττίζονται;

Η σπουδαιότητα των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το είδος του τηλεοπτικού προγράμματος. Για παράδειγμα, για ένα εκπαιδευτικό τηλεοπτικό πρόγραμμα, το οποίο στοχεύει στην αποτελεσματική επεξεργασία πληροφοριών, είναι σημαντικότερα τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που αφορούν την επεξεργασία πληροφοριών, ενώ υπάρχει μεγαλύτερη ανοχή σε αισθητικά μειονεκτήματα. Από την άλλη πλευρά, στα πολιτιστικά τηλεοπτικά προγράμματα, η αισθητική παίζει μεγάλο ρόλο. Τα τυπικά και δομικά χαρακτηριστικά των προγραμμάτων μπορούν να επηρεάσουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα. Σε ταινίες και προγράμματα που υπάρχουν πολλά κοντινά πλάνα ηθοποιών, μπορεί να γίνει πιο εμφανές το μειονέκτημα του κακού συγχρονισμού των χειλιών, επειδή η κίνηση των χειλιών προβάλλεται από πολύ κοντά (Dries, 1995; Kilborn, 1993). Στην πράξη, η μέθοδος προσαρμογής ρυθμίζεται στον τύπο του προγράμματος. Για παράδειγμα, οι ταινίες καλτ, στις οποίες οι πρωτότυποι διάλογοι είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ταινίας, υποτιτλίζονται ακόμα και στις χώρες που χρησιμοποιούν τη μεταγλώττιση, όπως η Γερμανία. Οι ταινίες με μαριονέτες (κινούμενα σχέδια), σχεδόν πάντα μεταγλωττίζονται, γιατί ο συγχρονισμός των χειλιών και στην πρωτότυπη γλώσσα δεν είναι τέλειος και αυτό είναι ένα χαρακτηριστικό (ίσως μάλιστα να είναι και ελκυστικό) αυτού του είδους προγραμμάτων.

Παραλλαγές, συνδυασμοί και εναλλακτικές

Κάποιες φορές στις μεταδόσεις των μεταγλωττισμένων προγραμμάτων, εκτός της μεταγλωττισμένης μουσικής επένδυσης παρέχεται και η πρωτότυπη μουσική επένδυση μέσω ενός από των δύο καναλιών στερεοφωνικού ήχου. Αυτή είναι μία αρκετά συνηθισμένη πρακτική στην Γερμανία, συνήθως για τις ταινίες που μεταδίδονται αργά το βράδυ. Σε αυτήν την περίπτωση, οι ιδιοκτήτες στερεοφωνικής τηλεόρασης μπορούν να διαλέξουν ανάμεσα σε μία από τις δύο μουσικές επενδύσεις.

Ένα επιπλέον μειονέκτημα των υποτιτλισμένων προγραμμάτων είναι ότι δεν επιτρέπεται να μεταδοθούν δορυφορικά στην ολοκληρωμένη τους μορφή, συμπεριλαμβάνοντας δηλαδή την πρωτότυπη μουσική επένδυση. Για παράδειγμα, όταν ένα ολλανδικό τηλεοπτικό κανάλι αγοράζει ένα ξένο τηλεοπτικό πρόγραμμα, έχει το δικαίωμα να το μεταδώσει μόνο στους ολλανδούς θεατές. Επειδή οι δορυφορικές μεταδόσεις μπορούν να ληφθούν σε μεγαλύτερη έκταση, τα υποτιτλισμένα προγράμματα που περιλαμβάνουν την γλώσσα του πρωτοτύπου πρέπει να κωδικοποιηθούν, έτσι ώστε να αποφευχθεί η παρακολούθηση αυτών των προγραμμάτων από θεατές που δεν έχουν πληρώσει για αυτή την υπηρεσία.

Δευτερευόντως, σε ένα πρόγραμμα μπορεί να γίνει η εναλλαγή των δύο μεθόδων προσαρμογής. Ένα παράδειγμα του συνδυασμού των μεθόδων μέσα σε ένα πρόγραμμα ήταν η αγγλική μετάδοση της γερμανικής σειράς *Heimat* (1998) από τον Edgar Reitz. Σε κάθε επεισόδιο αυτής της σειράς παρουσιαζόταν μία ανακεφαλαίωση του προηγούμενου επεισοδίου. Ο αφηγητής Glasisch (που τον υποδύθηκε ο Kurt Wagner), ο οποίος παίζει στην σειρά, έκανε την εισαγωγή με εικόνες απλωμένες σε ένα τραπέζι, λέγοντας την ιστορία εκτός οθόνης. Στην αγγλική εκδοχή, αυτός ο πρόλογος μεταγλωττίστηκε στα αγγλικά από τον ίδιο ηθοποιό, ενώ το υπόλοιπο επεισόδιο μεταδόθηκε με υπότιτλους.

Το παράδειγμα της ταινίας *Heimat* επιδεικνύει μία άλλη μέθοδο για τη διάθεση των μεταφράσεων. Στον πρόλογο αυτής της ταινίας χρησιμοποιήθηκε η αφήγηση εκτός οθόνης. Αυτή η μέθοδος χρησιμοποιείται συχνά και στα ντοκιμαντέρ. Η αφήγηση μπορεί να προστεθεί στο πρόγραμμα εύκολα και γρήγορα, επειδή δεν υπάρχει το πρόβλημα του συγχρονισμού. Μία άλλη μέθοδος είναι το σπικάζ, το οποίο είναι επίσης φτηνό και γρήγορο. Με τη μέθοδο του σπικάζ, ο ομιλητής φαίνεται, αλλά ο όγκος του πρωτότυπου ήχου μειώνεται αμέσως μετά την έναρξη της ιστορίας του ομιλητή, μετά από την οποία η μετάφραση μπορεί να ακουστεί πάνω από τον πρωτότυπο ήχο. Μία τρίτη εναλλακτική μέθοδος στον υποτιτλισμό και τη μεταγλώττιση είναι η χρήση διατίτλων, δηλαδή η εισαγωγή γραπτών κειμένων ανάμεσα σε τμήματα ενός προγράμματος. Αυτή η τεχνική εφαρμόζεται, κυρίως, σε ντοκιμαντέρ και εκπαιδευτικά προγράμματα.

Πρόσφατες και μελλοντικές εξελίξεις

Επειδή κάθε μία από τις δύο μεθόδους προσαρμογής έχει τη δική της ιδιαίτερη ποιότητα, είναι λογικό η επιλογή μίας και μόνο μεθόδου για ένα νέο πρόγραμμα να

γίνεται σύμφωνα με το είδος του προγράμματος και του κοινού-στόχο. Δεν είναι απαραίτητο η επιλογή να γίνει σύμφωνα με την παράδοση, κάτι που οδηγεί στην οριοθέτηση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες. Ίσως οι ευρωπαϊκές χώρες θα έπρεπε να ακολουθήσουν το παράδειγμα του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, οι οποίες χρησιμοποιούν με την ίδια συχνότητα και τις δύο μεθόδους προσαρμογής. Παρόλα αυτά, οι θεατές σ' αυτές τις δύο χώρες προτιμούν τη μεταγλώττιση σε σχέση με τον υποτιτλισμό (Kilborn, 1993), όμως δεν μοιάζει μακρινή η απόλυτη αποδοχή και των δύο μεθόδων. Αυτή η εξέλιξη φαίνεται στα αποτελέσματα ενός πειράματος που διεξήχθη το 1987 από το Κανάλι 4, όπου μεταδόθηκε ταυτόχρονα η γαλλική δραματική σειρά *Chateauvallon* και στη μεταγλωττισμένη και στην υποτιτλισμένη εκδοχή της. Αποδείχθηκε ότι, παρόλο που περίπου οι διπλάσιοι θεατές παρακολούθησαν τη μεταγλωττισμένη εκδοχή, οι νεότεροι θεατές (και οι πιο μορφωμένοι) επέλεξαν να παρακολουθήσουν την υποτιτλισμένη εκδοχή (Kilborn, 1993). Αυτό το πείραμα αποδεικνύει ότι η προτίμηση για μία και μοναδική μέθοδο προσαρμογής δεν είναι αμετάβλητη. Ακόμα, πρέπει να σημειωθεί ότι το πείραμα του Καναλιού 4 και η δημοσκόπηση (για μία ανάλυση, Luyken et al., 1991) αποδεικνύουν ότι οι νεότεροι θεατές, τόσο σε χώρες που χρησιμοποιούν τον υποτιτλισμό όσο και σε χώρες που χρησιμοποιούν τη μεταγλώττιση, τείνουν προς τον υποτιτλισμό. Ένα άλλο σημάδι αυτής της τάσης παρατηρείται στις ξένες ταινίες που παίζονται στο σινεμά. Παρόλα αυτά σχεδόν όλα τα ξένα τηλεοπτικά προγράμματα στη Γαλλία μεταγλωττίζονται, ενώ οι μισές περίπου ταινίες υποτιτλίζονται (Ivarsson και Carroll, 1998).

Μέσω της μετάδοσης των ίδιων δημοφιλών τηλεοπτικών προγραμμάτων σε όλο και περισσότερες χώρες αποδεικνύεται η έλευση της παγκοσμιοποίησης και στην τηλεόραση. Η χρήση της γλωσσικής προσαρμογής θα αυξηθεί αναμφισβήτητα στο μέλλον. Επίσης, η αύξηση στον αριθμό των συμπαραγωγών σε τηλεοπτικά προγράμματα και ταινίες θα καταστήσουν απαραίτητη τη γλωσσική προσαρμογή. Η αύξηση στη χρήση της προσαρμογής συμβαδίζει με τις τεχνικές δυνατότητες της προαιρετικής παροχής μεθόδων προσαρμογής σε μία ή περισσότερες γλώσσες. Εκτός από αυτό η διαθεσιμότητα της επιλογής της γλώσσας στις στερεοφωνικές και δορυφορικές μεταδόσεις και στα DVD παρέχουν τη δυνατότητα επιλογής γλωσσών και/ή μεθόδων προσαρμογής κατά την παρακολούθηση ταινιών (Rose, 2000). Η επερχόμενη γνωριμία με τις ψηφιακές τηλεοπτικές μεταδόσεις, παρέχει αρκετές ευκαιρίες για να συμπεριληφθούν διαφορετικές γλώσσες και/ή μέθοδοι προσαρμογής με το ψηφιακό σήμα. Φυσικά, η διάθεση διαφορετικών γλωσσών και μεθόδων προσαρμογής στο στάδιο παραγωγής απαιτεί μεγάλη επένδυση χρόνου και χρήματος, όταν όμως το προϊόν είναι έτοιμο, μπορεί πολύ εύκολα να διανεμηθεί σε αρκετά μεγαλύτερη κλίμακα. Αφού οι θεατές συνηθίσουν και στις δύο μεθόδους προσαρμογής, είναι πιθανό να αλλάξει και η προτίμηση τους. Σε κάθε περίπτωση, οι θεατές τηλεόρασης στην ΕΕ, κυρίως αυτοί που ζουν σε χώρες που χρησιμοποιούν τη μεταγλώττιση, θα έρθουν αντιμέτωποι με τα πρακτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και των δύο μεθόδων προσαρμογής.

Ανάλυση μεταφραστικής εντολής

Ένα φαινόμενο που συναντάται αρκετά συχνά κατά τη διαδικασία της μετάφρασης είναι ότι οι λειτουργίες που πρέπει να επιτελέσει ένα ΚΣ ίσως είναι αρκετά διαφοροποιημένες από αυτές που επιτελεί το ΚΠ. Επίσης, όπως τονίζει και η Nord, «δε μπορούμε να προσποιηθούμε ότι ένα δεδομένο ΚΠ περιέχει όλες τις πληροφορίες για την μετάφραση του» (Nord 1997, 59), γι αυτό το λόγο καταλήγει στο γεγονός ότι «κάθε ανάθεση μετάφρασης πρέπει να συνοδεύεται από ένα σημείωμα που θα ορίζει τους όρους υπό τους οποίους το ΚΣ θα εκπληρώνει τη λειτουργία του» (Nord 1997, 59). Το σημείωμα αυτό ονομάζεται «μεταφραστική εντολή» (Nord 1997, 59-62) και πρέπει να παρέχει τις ακόλουθες πληροφορίες για το ΚΣ και το ΚΠ:

- τις επιδιωκόμενες κειμενικές λειτουργίες
- τους δέκτες
- το χρόνο και την τοποθεσία πρόσληψης του κειμένου
- το μέσο που θα εκδοθεί το κείμενο
- το κίνητρο της παραγωγής ή πρόσληψης του κειμένου

Στην περίπτωση αυτή, με σκοπό την έκδοση ενός συλλογικού τόμου στην ελληνική γλώσσα, ο οποίος αφορά τον υποτιτλισμό έχει ζητηθεί να γίνει η μετάφραση πολλών διαφορετικών κειμένων για συμπεριληφθούν σε αυτόν. Ένα από τα κείμενα είναι το

άρθρο που θα ακολουθήσει. Λαμβάνοντας υπόψη τις οδηγίες που δίνει η Nord για τη διαμόρφωση της μεταφραστικής εντολής, διατυπώνεται ως εξής:

- **Επιδιωκόμενες κειμενικές λειτουργίες:** το ΚΣ πρέπει να επιτελεί αναφορική λειτουργία καθώς «περιέχει αναφορές σε αντικείμενα και φαινόμενα του κόσμου» (Nord 1997, 40). Πιο συγκεκριμένα, καθώς αφορά ένα ολόκληρο πεδίο για το οποίο θα ενημερωθούν οι αποδέκτες πρέπει η κειμενική λειτουργία να είναι διδακτική (Nord 1997, 40). Επιπλέον, πρέπει να επιτελέσει και εκφραστική λειτουργία (Nord 1997, 41-42), καθώς σε αρκετά σημεία του ΚΠ οι συγγραφείς αξιολογούν διάφορα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και αυτά θα πρέπει να μεταφερθούν και στο ΚΣ.
- **Δέκτες:** Δέκτες του ΚΣ είναι άτομα που σε κάποιο βαθμό είναι εξοικειωμένα με τις ιδιαιτερότητες του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης και ταυτόχρονα είναι σε θέση να κατανοήσουν ένα κείμενο με ορολογία που αφορά αυτό το πεδίο. Δεν είναι απαραίτητο, όμως, να έχουν λάβει περαιτέρω εκπαίδευση ή εξειδίκευση στον τομέα αυτόν. Το κείμενο δηλαδή αναφέρεται σε ειδικούς που θέλουν να διαβάσουν την σύγκριση που γίνεται για ερευνητικό λόγο και μη ειδικούς που ενδιαφέρονται για τον τομέα αυτόν.
- **Ο χρόνος και η τοποθεσία πρόσληψης:** Το ΚΠ εκδόθηκε το 2002 στη Μεγάλη Βρετανία. Το ΚΣ θα εκδοθεί το 2018 στην Ελλάδα.
- **Το μέσο:** Το μέσο έκδοσης του ΚΣ είναι ένας χαρτόδετος και ηλεκτρονικός συλλογικός τόμος που εκτός του συγκεκριμένου άρθρου θα περιλαμβάνει θα άλλα άρθρα, έρευνες κ.α με την ίδια θεματολογία.
- **Το κίνητρο:** κίνητρο της μετάφρασης και έκδοσης του ΚΣ είναι η δημιουργία και έκδοση του συλλογικού τόμου που αφορά τον υποτιτλισμό..

Αυτές οι πληροφορίες μας επιτρέπουν να συμπεράνουμε τα ακόλουθα συμπεράσματα για τη διεκπεραίωση της μετάφρασης:

- Προκειμένου να επιτευχθούν οι προσδοκώμενες κειμενικές λειτουργίες, το κείμενο πρέπει να συμμορφώνεται στον τύπο του κειμένου και τις συμβάσεις που τον ακολουθούν. Πρέπει, δηλαδή, να διατηρήσει το επίσημο ύφος και το πληροφοριακό καθώς και το δευτερεύον εκφραστικό του ύφος.
- Τόσο το ΚΠ και το ΚΣ προορίζονται για την ίδια ομάδα δεκτών στις δύο διαφορετικές χώρες. Γι αυτό το λόγο δε χρειάζεται να γίνουν αλλαγές στο ύφος του ΚΠ προκειμένου να συμβαδίζει με το κοινό-στόχο. Επίσης, καθώς το κείμενο είναι αμιγώς επιστημονικό δε βρήκει πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων της ΓΠ, παρόλο που εντοπίζονται κάποιες προϋποθέσεις που θα πρέπει να έχει υπόψη το κοινό-στόχος χωρίς αυτές βέβαια να καθιστούν αδύνατη την κατανόηση του γενικού νοήματος, κάτι που διευκολύνει τη διαδικασία της μετάφρασης.
- Το ΚΠ εκδόθηκε το 2002 ενώ το ΚΣ πρόκειται να εκδοθεί 16 χρόνια μετά. Η χρονική διαφορά ανάμεσα στην έκδοσή τους, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν επηρεάζει τη μετάφραση και ούτε προκύπτει ανάγκη διαφοροποίησης των

πληροφοριών του ΚΠ κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Παρόλο που έχουν περάσει αρκετά χρόνια και ίσως να έχουν συναχθεί νέα συμπεράσματα και να υπάρχουν αλλαγές στη διαδικασία δημιουργίας των υποτίτλων ή της μεταγλώττισης, αυτό που έχει σημασία στην προκειμένη περίπτωση είναι να μεταφραστεί η συγκεκριμένη έρευνα χωρίς καμία διαφοροποίηση γιατί πολύ πιθανόν να συμπεριλαμβάνονται και πιο πρόσφατες έρευνες, στις οποίες υπάρχει η επεξήγηση πιο πρόσφατων δεδομένων.

- Επειδή ακριβώς στην παρούσα περίπτωση αυτό που έχει σημασία είναι μετάδοση όλων των πληροφοριών του ΚΠ στο ΚΣ δεν υπάρχει περιορισμός χώρου. Ωστόσο, είναι όμως σημαντικό να διατηρηθούν ορισμένα μη λεκτικά στοιχεία, όπως τα **bold** γράμματα στις επικεφαλίδες, για να καθιστούν σαφέστερο και πιο κατανοητό το διαχωρισμό που υπάρχει ανάμεσα στις πληροφορίες, χωρίς απαραίτητα να είναι στο ίδιο σημείο σύμφωνα με τη διάταξη του ΚΠ.
- Προτεραιότητα όλων για την διεκπεραίωση της συγκεκριμένης μετάφρασης είναι η μετάδοση όλων των πληροφοριών χωρίς καμία αλλοίωση στο νόημα ακόμα και αν η διάταξη του ΚΣ προκύψει εντελώς διαφορετική από αυτή του ΚΠ.

Ανάλυση κειμένου αφετηρίας

Κατά τη μεταφραστική διαδικασία προτεραιότητα έχει πάντα το ΚΣ, όμως δεν πρέπει να παραβλέπεται το ΚΠ, το οποίο εξακολουθεί να διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο. Η ανάλυση του ΚΠ καθοδηγεί τη μεταφραστική διαδικασία, κάτι που αποτελεί τη βάση για αποφάσεις σχετικά με «α) με τη δυνατότητα εφαρμογής της μεταφραστικής εργασίας, β) με το ποια τμήματα του ΚΠ είναι χρήσιμα για μία λειτουργική μετάφραση, και γ) ποια στρατηγική θα οδηγήσει σε ένα ΚΣ που θα πληροί τις προϋποθέσεις της μεταφραστικής εντολής» (Nord 1997, 62). Όπως επισημαίνει η Nord «Δεν έχει σημασία ποιο κειμενογλωσσολογικό μοντέλο χρησιμοποιείται (...) αρκεί να χρησιμοποιείται το ίδιο μοντέλο τόσο για το ΚΠ, όσο για τη μεταφραστική οδηγία» (Nord στο Munday 1997, 139). Για να μπορέσουμε να βρούμε τις κατάλληλες στρατηγικές μετάφρασης πρέπει να συγκριθεί η ενδοκειμενική κατάσταση του ΚΠ με τις απαιτήσεις της μεταφραστικής εντολής, έτσι ώστε να γίνουν αντιληπτές οι διαφορές σε κάθε μία από τις επιμέρους πληροφορίες που έχουν συμπεριληφθεί στη μεταφραστική εντολή. Έτσι συγκρίνοντας το ΚΠ με τη μεταφραστική εντολή προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- Οι κειμενικές λειτουργίες που επιτελεί το ΚΠ είναι κατά κύριο λόγο η αναφορική και πιο συγκεκριμένα η διδακτική. Ταυτόχρονα επειδή σε αρκετά σημεία εκφράζεται η άποψη των συγγραφέων, επιτελεί σε δευτερεύοντα βαθμό και εκφραστική λειτουργία. Σύμφωνα με τη μεταφραστική εντολή, οι λειτουργίες αυτές πρέπει να διατηρηθούν και στο ΚΣ. Σημαντικό είναι επίσης

να τονιστεί ότι δε χρειάζεται να μεταβληθεί σε καμία από τις δύο λειτουργίες ο ρόλος που διαδραματίζουν και δε χρειάζεται να δοθεί προτεραιότητα σε κάτι που δε δίνεται στο ΚΠ.

- Με τη σύγκριση των δεκτών του ΚΠ και του ΚΣ οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το κοινό δεν αλλάζει σε μεγάλο βαθμό. Το ΚΠ αναφέρεται σε άτομα εξοικειωμένα με τις διαδικασίες του υποτιτλισμού και της μεταγλώττισης και, σύμφωνα με τη μεταφραστική εντολή, το ΚΣ πρέπει να αναφέρεται σε άτομα που επίσης είναι γνώστες αυτού του γνωστικού αντικείμενου στην Ελλάδα. Στο ΚΠ υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις, οι οποίες δε γίνονται εύκολα αντιληπτές στο κοινό-στόχο εξαιτίας των διαφορετικών πολιτισμικών γνώσεων, παρόλο που δεν επηρεάζουν σε μεγάλο την κατανόηση του γενικού νοήματος. Παρόλα αυτά, θα γίνει προσαρμογή αυτών, έτσι ώστε να γίνουν κατανοητές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο από το κοινό-στόχο. Επειδή το είδος του κειμένου είναι τέτοιο, το κοινό-στόχος δεν έχει διαφορετικές προσδοκίες, όσον αφορά τις στυλιστικές και κειμενικές συμβάσεις, γι αυτό και δε θα υπάρξει μεταβολή τους.
- Ανάμεσα στο χρόνο έκδοσης του ΚΠ και του ΚΣ μεσολαβούν πολλά χρόνια, κάτι που όμως δεν επηρεάζει το ΚΣ, καθώς αυτό που ορίζεται σαφώς στη μεταφραστική εντολή είναι ότι απαιτείται η μετάδοση των πληροφοριών που περιέχει το ΚΠ και όχι η προσαρμογή αυτών στα πιο σύγχρονα αποτελέσματα άλλων ερευνών. Οπότε ο χρόνος της έκδοσης και της λήψης του ΚΠ είναι ελάχιστης σημασίας για το ΚΣ.
- Η διαφορά στον τόπο λήψης του ΚΠ και στον τόπο έκδοσης του ΚΣ είναι και πάλι μικρής σημασίας, καθώς το κείμενο είναι αμιγώς πληροφοριακό. Επίσης, είναι ένα κείμενο που περιλαμβάνει αποτελέσματα ερευνών από πολλές διαφορετικές χώρες οπότε θεωρητικά θα μπορούσε να εκδοθεί σε οποιαδήποτε χώρα από αυτές που αναφέρονται. Επίσης, όπως κάποιος στο Ηνωμένο Βασίλειο θα μπορούσε να είναι ο κύριος αποδέκτης, έτσι και κάποιος σε οποιαδήποτε άλλη χώρα που θα επέλεγε να το διαβάσει στην αγγλική γλώσσα θα εξακολουθούσε να είναι κύριος αποδέκτης.
- Αν γίνει σύγκριση του μέσου έκδοσης του ΚΠ με το ΚΣ θα διαπιστώσουμε ότι είναι διαφορετικά. Το ΚΠ έχει εκδοθεί σε ένα επιστημονικό περιοδικό ενώ το ΚΣ προορίζεται να εκδοθεί σε ένα συλλογικό τόμο για τη μεταγλώττιση και τον υποτιτλισμό. Παρόλα αυτά δεν απαιτείται μεταβολή του είδους του ΚΠ, θα εκδοθεί δηλαδή και πάλι ως άρθρο. Όμως είναι σημαντικό να τονιστεί ότι στην περίπτωση αυτή, καθώς ο βασικός στόχος είναι να συμπεριληφθούν όλες οι πληροφορίες, η διάταξη του ΚΠ δεν είναι δεσμευτική. Υπάρχει το περιθώριο για επέκταση ή περιορισμό του ΚΣ σύμφωνα με τη βούληση του μεταφραστή, πάντα υπό την προϋπόθεση όμως όλες οι πληροφορίες να έχουν συμπεριληφθεί
- Τέλος, ο σκοπός παραγωγής του ΚΠ είναι η έκδοση του στο επιστημονικό περιοδικό ενώ ο σκοπός του ΚΣ είναι η συμπερίληψη του στον συλλογικό τόμο που πρόκειται να εκδοθεί. Υπάρχει διαφορά στους δύο σκοπούς, όμως

ευρύτερος στόχος και των δύο κειμένων είναι να ενημερώσουν το εκάστοτε κοινό. Γι αυτό είναι πολύ σημαντικό, όπως έχει τονιστεί και νωρίτερα να διατηρηθούν στο ΚΣ όλες οι λειτουργίες του ΚΠ και οπωσδήποτε να μεταδοθούν όλες οι πληροφορίες που συμπεριλαμβάνονται στο ΚΠ

Ανάλυση μεταφραστικών προβλημάτων

Στην ενότητα αυτή θα γίνει η αναφορά και ανάλυση των μεταφραστικών προβλημάτων, σύμφωνα με τη συστηματική προσέγγιση των μεταφραστικών προβλημάτων της Nord (1997, 64-67). Σε αυτή την προσέγγιση «τα προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν εκ των προτέρων» (Nord 1997, 64) και επίσης θεωρείται ότι τα μεταφραστικά προβλήματα είναι «αντικειμενικά ή τουλάχιστον διϋποκειμενικά» (Nord 1997, 64). Αυτό σημαίνει ότι: «δεν ισοδυναμούν με τις μεταφραστικές δυσκολίες, οι οποίες είναι υποκειμενικές δυσκολίες που ενυπάρχουν στη μεταφραστική διαδικασία εξαιτίας της ελλιπούς γλωσσικής, πολιτισμικής και μεταφραστικής γνώσης ενός συγκεκριμένου μεταφραστή ή ακόμα και επειδή δε διαθέτουν τις κατάλληλες οδηγίες» (Nord 1997, 64). «Τα μεταφραστικά προβλήματα, δηλαδή, πάντα θα υπάρχουν ακόμα και όταν ο μεταφραστής έχει μάθει να τα αντιμετωπίζει γρήγορα και αποτελεσματικά.» (Nord 1997, 64). Αυτό που οφείλει κάποιος μεταφραστής να κάνει πριν ξεκινήσει να μεταφράζει είναι να συγκρίνει τα προφίλ του ΚΠ και του ΚΣ, αυτή η σύγκριση φανερώνει ξεκάθαρα ποιες πληροφορίες του ΚΠ ή άλλα γλωσσικά στοιχεία μπορούν να παραμείνουν σταθερά και τι πρέπει να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του σκοπού της μετάφρασης» (Nord 1997, 64).

Η Nord, για παιδαγωγικούς λόγους, διαχωρίζει τα μεταφραστικά προβλήματα σε 4 κατηγορίες ανάλογα με τη φύση τους. Η κατηγορίες αυτές είναι τα πραγματολογικά, τα πολιτισμικά, τα γλωσσικά και τα προβλήματα που σχετίζονται με το κείμενο. Σύμφωνα με αυτή την κατηγοριοποίηση θα γίνει η ανάλυση των μεταφραστικών προβλημάτων και αυτής της μετάφρασης.

Ξεκινώντας με τα πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα, είναι προβλήματα που μπορούν να είναι παρόντα σε κάθε μεταφραστική διαδικασία, άσχετα με τις γλώσσες ή τις κουλτούρες που εμπλέκονται. Αυτό συμβαίνει γιατί αυτά είναι «τα προβλήματα

που προκύπτουν από τη διαφορά στην κατάσταση του ΚΠ και του ΚΣ και μπορούν να ανιχνευθούν από τον έλεγχο των εξωκειμενικών παραγόντων» (Nord 1997, 65), έχει να κάνει δηλαδή κυρίως με τα δομικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους. Ωστόσο, επειδή στη συγκεκριμένη ανάθεση, όπως καθίσταται σαφές και στη μεταφραστική εντολή, λίγα είναι τα στοιχεία που πρέπει να μεταβληθούν για να προσαρμοστεί το μετάφρασμα στην κατάσταση του ΚΠ, δεν προκύπτουν πραγματολογικά προβλήματα.

Όπως είναι ευρέως γνωστό η κάθε χώρα έχει τις δικές της συνήθειες, νόρμες και συμβάσεις. Η δεύτερη κατηγορία μεταφραστικών προβλημάτων προκύπτει από αυτές τις διαφορές ανάμεσα στις γλώσσες και τους πολιτισμούς. Η κατηγορία αυτών των προβλημάτων ονομάζεται πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα, «είναι αποτέλεσμα των διαφορών στις νόρμες και στις συμβάσεις που καθοδηγούν τη λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά ανάμεσα στις χώρες που εμπλέκονται» (Nord 1997, 66)

Έτσι λοιπόν εφόσον το μετάφρασμα αναφέρεται σε άλλη κουλτούρα προκύπτουν και εδώ πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα, τα οποία αναφέρονται παρακάτω:

1. Ένα πρόβλημα που προκύπτει είναι η μετάφραση των λέξεων *teletext* (σελ. 8) και *cult movies* (σελ. 26). Οι λέξεις αυτές θεωρούνται διεθνισμοί, δηλαδή σύμφωνα με το Χαραλαμπίκη «διεθνισμοί ορίζονται ως μεμονωμένες λέξεις που σχηματίζονται από στοιχεία της ελληνικής, της λατινικής ή κάποιας μεγάλης σύγχρονης γλώσσας και χρησιμοποιούνται με την ίδια σημασία και με την ίδια ή παραπλήσια μορφή σε διαφορετικές γλώσσες» (Κελάνδριας 2007, 83). Έτσι, όντας διεθνισμοί, επιλέγεται να γίνει μεταγραφή τους στα ελληνικά, δηλαδή *τελετέξτ* (σελ. 34) και *ταινίες κάλτ* (σελ. 55) καθώς πλέον έχουν αφομοιωθεί στην ελληνική γλώσσα και είναι ευρέως γνωστές ακόμα και σε μη ειδικούς. Ενώ, τα ονόματα σκηνοθετών π.χ. Bernardo Bertolucci, Eric Rohmer (σελ. 40), Edgar Reitz (σελ. 53), τα ονόματα ηθοποιών π.χ. Kurt Wagner (σελ. 53) και η σειρά π.χ. Heimat (σελ. 53) που αναφέρεται επιλέγεται να διατηρηθούν αμετάφραστα, γιατί έτσι ο αναγνώστης έρχεται σε επαφή με το πραγματικό όνομα των σκηνοθετών, των ηθοποιών και της σειράς και δεν χρειάζεται να μπει στη διαδικασία έρευνας.
2. Το δεύτερο πολιτισμικό πρόβλημα προκύπτει από την αναντιστοιχία του ολλανδικού και του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, το πρωτότυπο κείμενο αναφέρεται σε «grade 2, 4, 6» (σελ.14), οι οποίες δεν είναι αντίστοιχες με τις ελληνικές «δευτέρα, τετάρτη και έκτη δημοτικού» (σελ. 39), καθώς τα παιδιά στην Ολλανδία ξεκινούν το δημοτικό στην ηλικία των 5 και όχι των 6. Παρόλο που οι τάξεις δε συμπίπτουν ηλικιακά μεταξύ τους, επιλέγεται να δοθεί η συγκεκριμένη μετάφραση, παρόλο που δεν είναι ακριβής, γιατί έτσι οι αναγνώστες της ΓΣ θα συνειδητοποιήσουν άμεσα το γνωστικό επίπεδο των παιδιών, ακόμα και αν τα παιδιά που αναφέρονται στο πείραμα είναι ένα χρόνο μικρότερα.
3. Τρίτο πρόβλημα επέρχεται κατά την απόδοση της λέξης «cartoon» (σελ.18). Η λέξη αυτή αποτελεί επίσης διεθνισμό και μεταγράφοντας την ως *καρτούν* είναι απόλυτα κατανοητή από το κοινό-στόχο, όμως το ύφος της λέξης είναι ανεπίσημο, κάτι που

την καθιστά λανθασμένη για το συγκεκριμένο καταστασιακό περιβάλλον. Γι αυτό το λόγο επιλέγεται η ερμηνεία «κινούμενο σχέδιο» (σελ.43) για να διατηρηθεί το επίσημο ύφος του πρωτοτύπου κειμένου.

4. «... the translated sentence should begin when the speaker opens his or her mouth ...» (σελ. 18). Το πρόβλημα που προκύπτει σε αυτή την περίπτωση είναι αν πρέπει στο μετάφρασμα να αποδοθεί και το «his» και το «her». Επειδή στην Ελλάδα δεν υπάρχει έντονα το φαινόμενο του διαχωρισμού του φύλλου και αρκετά συχνά χρησιμοποιείται το αρσενικό φύλλο, υποδηλώνοντας ταυτόχρονα και το θηλυκό επιλέγεται η μετάφραση να δοθεί ως εξής: «... η μεταφρασμένη πρόταση πρέπει να ξεκινάει όταν ο ομιλητής ανοίγει το στόμα του...» (σελ. 43).

Η τρίτη κατηγορία είναι τα γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα, τα οποία «προκύπτουν από τις δομικές διαφορές στο λεξιλόγιο, τη σύνταξη και τα υπερτεμαχιακά στοιχεία των δύο γλωσσών» (Nord, 1997, 66).

1. Το πρώτο γλωσσικό μεταφραστικό πρόβλημα εντοπίζεται στην δεύτερη κιόλας σελίδα του πρωτοτύπου (σελ. 8) μεταξύ των προτάσεων «There are three adaption methods... original language; voiceovers in new programmes; and intertitles... on pictorial information». Η πρόταση αυτή στο μετάφρασμα επιλέγεται να διαμορφωθεί διαφορετικά ώστε τα στοιχεία που δίνονται στο πρωτότυπο να είναι περισσότερο διακριτά και συνεπώς περισσότερο κατανοητά από τον αναγνώστη. Η πρόταση διαμορφώνεται ως εξής: «Υπάρχουν τρεις ακόμα μέθοδοι προσαρμογής που χρησιμοποιούνται με μικρότερη συχνότητα και αυτές εφαρμόζονται μόνο σε πολύ λίγα και συγκεκριμένου τύπου προγράμματα. Αυτές οι μέθοδοι είναι: η αφήγηση εκτός οθόνης σε προγράμματα στα οποία ήδη υπάρχουν σχόλια στη γλώσσα-πηγή εκτός οθόνης, το σπικάζ σε δελτία ειδήσεων και οι διάτιτλοι, οι οποίοι εστιάζουν σε πληροφορίες που προέρχονται από εικόνες κυρίως στα ντοκιμαντέρ και σε εκπαιδευτικά προγράμματα.». Αρχικά στο σημείο όπου στο πρωτότυπο χρησιμοποιείται η άνω και κάτω τελεία, παρόλο που «η ελληνική στίξη ακολουθεί την κανονική ευρωπαϊκή πρακτική» (Holton, Mackridge, Φιλίππακη-Warburton, 2014, 39) και θα μπορούσε να διατηρηθεί επιλέγεται να γίνουν δύο προτάσεις για να μεγαλύτερη κατανόηση από τον αναγνώστη. Επίσης γίνεται χρήση του ημικόλου (;), το οποίο «έχει την ίδια μορφή με το ελληνικό ερωτηματικό και από τις άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες χρησιμοποιείται αντί της άνω τελείας (·)» (Holton, Mackridge, Φιλίππακη-Warburton, 2014, 39). Παρόλο που η άνω τελεία έχει ακριβώς την ίδια χρήση με το ημικόλο επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί το κόμμα καθώς με τη χρήση της τελείας και το διαχωρισμό της πρότασης, οι φράσεις αποκτούν την ίδια συντακτική λειτουργία και γι αυτό επιλέγεται η χρήση του κόμματος αντί της άνω τελείας.
2. Το επόμενο μεταφραστικό πρόβλημα εντοπίζεται στη σελίδα 8 του πρωτοτύπου. Αυτό είναι οι όροι “dubbing countries” και “subtitling countries”. Είναι εμφανές ότι και στο πρωτότυπο η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού dubbing αλλά και του subtitling στη λέξη countries δεν είναι απόλυτα δόκιμος γι αυτό ακριβώς χρησιμοποιεί και τα εισαγωγικά για να δώσει αυτή την απόχρωση νοήματος που

χωρίς τα εισαγωγικά ίσως και να παρερμηνευόταν. Στο μετάφρασμα επιλέγεται να μη γίνει η χρήση αυτού του επιθετικού προσδιορισμού, αλλά να μεταφραστεί ως «οι χώρες που επιλέγουν τον υποτιτλισμό και οι χώρες που επιλέγουν την μεταγλώττιση», καθώς ακόμα και με τα εισαγωγικά δε μπορεί να προσδωθεί το νόημα του πρωτοτύπου στην ελληνική.

3. Το τρίτο μεταφραστικό πρόβλημα έχει να κάνει με την επιλογή της φωνής που χρησιμοποιείται. Στην πρόταση "... and the last five to the fact that the texts are read or listened to by a viewer" χρησιμοποιείται παθητική φωνή ενώ στην ελληνική μετάφραση επιλέγεται αυτή η πρόταση να δοθεί με ενεργητική φωνή ως εξής: «... και τα τελευταία πέντε με το γεγονός ότι ο θεατής ακούει ή διαβάζει τα κείμενα». «Η ενεργητική φωνή χρησιμοποιείται για να εστιάσει την προσοχή στην ενέργεια του ρήματος, ενώ η παθητική για να δώσει έμφαση στο αποτέλεσμα της ενέργειας» (Holton, Mackridge, Φιλίππακη-Warburton, 2014, 214). Επειδή αυτό που επιδιώκεται είναι να τονιστεί η ενέργεια του ρήματος γι αυτό επιλέγεται και η ενεργητική.
4. Το τέταρτο πρόβλημα εντοπίζεται στη σελίδα 25 του πρωτοτύπου. Στον πίνακα υπάρχουν οι εξής υπότιτλοι: «stimulates reading development», «stimulates vocabulary acquisition in own language», «stimulates foreign language acquisition» και «helps against developing barbarisms». Στο μετάφρασμα επιλέγεται το ρήμα να δοθεί ως ουσιαστικό γιατί έτσι η πρόταση είναι πιο περιεκτική και πιο συνοπτική, καθώς οι ρηματικές προτάσεις στην ελληνική γλώσσα τείνουν να είναι πιο εκτενείς απ' ότι στην αγγλική. Η μετάφραση που επιλέγεται για τους υποτίτλους αυτούς είναι οι εξής: «διέγερση της ανάπτυξης της ανάγνωσης», «διέγερση της ανάπτυξης λεξιλογίου στη μητρική γλώσσα», «διέγερση της ανάπτυξης ξένης γλώσσας» και «βοήθεια ενάντια στην ανάπτυξη βαρβαρισμών» (σελ. 50).
5. Το επόμενο πρόβλημα προκύπτει από τη χρήση της λέξης «(dis)advantage» (σελ.21). Στην ελληνική γλώσσα δεν υπάρχει κάποια λέξη που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί με παρόμοιο τρόπο, να δηλώνονται δηλαδή με μία λέξη μονάχα και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα. Γι αυτό το λόγο επιλέγεται η απόδοση να γίνει με τη χρήση δύο λέξεων, δηλαδή «πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων» (σελ.51).

Τέλος, η τέταρτη περίπτωση μεταφραστικών προβλημάτων είναι τα προβλήματα αυτά που «συνδέονται με ένα συγκεκριμένο ΚΠ, η περίπτωση δηλαδή ορισμένων τύπων λόγου, νεολογισμών ή λογοπαιγνίων» (Nord 1997, 67).

1. Το πρώτο μεταφραστικό πρόβλημα σχετικό με τον τύπο του κειμένου εντοπίζεται στη σελ. 18 και στην πρόταση «Sometimes, maybe often, mickey-mousing occurs:...». Το βασικό πρόβλημα στην πρόταση αυτή είναι ότι ο όρος «mickey-mousing» στην ελληνική γλώσσα δεν κάποια ακριβή μετάφραση που να διατηρεί ακριβώς τη σημασία του αγγλικού όρου. Γι αυτό επιλέγεται να δοθεί η αυτόσχεδια μετάφραση «καρτουνιστικός συγχρονισμός» και

ταυτόχρονα στην πρόταση να συμπεριληφθεί και ο όρος στην αγγλική γλώσσα για να είναι σίγουρα κατανοητός από όλους. Ταυτόχρονα έτσι δίνεται η δυνατότητα σε όποιον θέλει να ερευνήσει περαιτέρω τον όρο αυτό, καθώς στα ελληνικά δε θα τα καταφέρει να βρει αρκετές πληροφορίες. Η πρόταση στο μετάφρασμα δίνεται ως εξής: «Μερικές φορές προκύπτει και ο καρτουνιστικός συγχρονισμός, δηλαδή το λεγόμενο «mickey-mousing» (σελ.41) .

2. Το επόμενο πρόβλημα συναντάται και πάλι στην ίδια σελίδα. Στο πρωτότυπο χρησιμοποιείται η εξής πρόταση: «The actor dubbing for John Wayne might therefore say ‘Hello baby, ist alles ok?’ instead of ‘Hallo mein Schatzchen, wie geht es dir?’» (σελ.18). Σε αυτή την περίπτωση το πρόβλημα που εντοπίζεται είναι ότι οι προτάσεις αυτές είναι δοσμένες στη γερμανική γλώσσα, μία γλώσσα που δεν είναι όλο το κοινό-στόχος εξοικειωμένο. Γι αυτό το λόγο οι προτάσεις επιλέγεται να δοθούν στα ελληνικά παρόλο που ακόμα και στο αγγλικό πρωτότυπο είναι δοσμένες μόνο στα γερμανικά. Ταυτόχρονα όμως είναι σημαντικό οι αναγνώστες να μπορέσουν να εξετάσουν συγκριτικά τη διαφορά στο λεξιλόγιο των δύο προτάσεων και στα γερμανικά, γι’ αυτό το λόγο επιλέγεται να δοθούν σε παρένθεση. Έτσι η πρόταση διαμορφώνεται ως εξής: «Ο ηθοποιός που μεταγλωττίζει τον John Wayne μπορεί να χρησιμοποιήσει την έκφραση «Γεια σου μωρό μου, όλα εντάξει;» («Hello baby, ist alles ok?») αντί της έκφρασης «Γεια σου θησαυρέ μου, τι κάνεις;» («Hallo Schatzchen wie geht es dir?»)» (σελ. 41).
3. Το τρίτο πρόβλημα σχετικά με το κείμενο εντοπίζεται στη σελίδα 21 στην ακόλουθη πρόταση: «While listening to spoken texts on television ‘fast mapping’ occurs: on the basis of only one exposure, partial understanding of the meaning of a new word can lead to reorganisation and expansion of vocabulary knowledge». Το πρόβλημα έγκειται πάλι στη μετάφραση του όρου «fast mapping», ο οποίος στη ελληνική δεν έχει κάποια ακριβή μετάφραση ως όρος. Γι’ αυτό το λόγο χρησιμοποιείται ξανά μία αυτοσχέδια μετάφραση και σε παρένθεση ο όρος και στα αγγλικά και έπειτα η επεξήγηση όπως ακριβώς και στο πρωτότυπο. Η πρόταση στο μετάφρασμα διατυπώνεται ως εξής: « Κατά την ακρόαση ομιλούμενων κειμένων στην τηλεόραση προκύπτει αυτό που ονομάζεται «γρήγορη απεικόνιση» (fast mapping), δηλαδή η μία και μόνο έκθεση σε μία λέξη συνεπάγεται τη μερική κατανόηση της σημασίας της λέξης, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε αναδιοργάνωση και επέκταση του λεξιλογίου» (σελ. 46).

Βιβλιογραφικές αναφορές

1. Holton, David & Mackridge, Peter & Φιλλιπάκη-Warburton, Ειρήνη (2014). Γραμματική της ελληνικής γλώσσας. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
2. Κελάνδριας, Παναγιώτης (2007). Η μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων. Μία λειτουργική προσέγγιση. Διάυλος: Αθήνα
3. Munday, Jeremy (2002). Μεταφραστικές σπουδές θεωρίες και εφαρμογές. Μτφ: Άγγελος Φιλιππάτος. Μεταίχμιο: Αθήνα.
4. Nord, Christiane (1997). Translating as a Purposeful Activity: Fuctionalist Approaches Explained. London: Routledge.